

Luceafărul

Revistă pentru literatură,
□ □ artă și știință □ □

.....
Apare de douăori pe lună ■

.....
Redactor: Oct. C. Tăslăuanu

=====
An. XI. Nr. 32. Vol. II.

■ ■ Cuprinsul: ■ ■

Oct. C. Tăslăuanu .	Monarhia habsburgică și Rusia.	Maria Cunțan . . .	Ștroke neisprăvite (poezie).
Octavian Goga . . .	Toamnă nouă . . . (poezie).	Liviu Marțan . . .	Clipa fericirii visate.
I. Agârbiceanu . . .	Ce nu se poate spune.	Ilie Bărbulescu . . .	Literatura bulgărească actuală.
Gh. Pădure . . .	Reînchegarea partidului național.	Maria Cunțan . . .	Poezie.
		I. Agârbiceanu . . .	Povestea unui vieți (roman).

Cronici: T. C.: Gerhart Hauptmann. I. T. Lais: Unitatea noastră culturală. Însemnări: Funerariile lui Caragiale. Datoria morală a Bulgariei către România. Dr. Woodrow Wilson. Cauzele înfrângerilor turcești. Situațiunea economică a Turciei. O revistă pentru familiile noastre. Isprăvile lui Păcală. „Sânziana“. Un nou Roman. — Poșta redacției. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Episod din lupta dela Cumanovo (24 Oct.), dată între Sârbi și Turci. În această luptă Albanezii mahomedani au intrat cu un steag alb. Scena reprezintă ultima lor apărare, având în față un morman de leșuri. Războiul din Balcani: Atacul de noapte al Muntenegrinilor asupra muntelui Taraboș aproape de Scutari. Retragerea Turcilor după bătălia dela Lule Burgas. Un avanpost al infanteriei bulgare în Valea Mariței. Flota turcească. Scenă din fuga Turcilor la Lule Burgas. Colera împăcând pe Turci și pe Bulgari. Vieța corespondenților din războiu. Un soldat montenegrin visând triumful țării lui. Gerhart Hauptmann. Dr. Woodrow Wilson.

=====
Sibiu, 1 Decembrie v. 1912

Prețul unui număr: 80 bani.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATA PENTRU LITERATURA, ARTĂ ȘI ȘTIINȚĂ.

APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Dr. Silviu Dragomir, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Octavian Goga, Eugen Goga, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Liviu Marian, Dr. I. Mateiu, Octav Minar, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pittiș, Gh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu.

ABONAMENT:

Austro-Țngaria:

1 an . . . . . 20 cor.   6 luni . . . . . 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 16 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 25 cor.   6 luni . . . . . 13 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 14 zile după apariția feodruș număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărș postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cunoscutele și bine apreciatele **calendare** din editura W. Krafft în Sibiu
au apărut pe anul 1913:

Amicul poporului, anul 53 întocmit de I. Popovici, ca întotdeauna, așa și acum aduce articoli originali din pene alese, și frumoase ilustrațiuni. În frunte are ilustrația frumos executată: Monumentul lui Gheorghe Barițiu, ridicat în grădina școalei civ. de fete a „Asociațiunii“ în Sibiu, și desvălit cu ocaziunea adunării generale a „Asociațiunii“ în 13 Octomvrie 1912.

O particularitate escelentă a acestui calendar — care-l ridică peste toate celelalte — sunt între altele lecțiile dela cursurile de vară din Vălenii-de-Munte, din cari și acum aduce câteva foarte frumoase și instructive, în rezumat. Cea despre, „Cultura națională“, e „rezumată într'o pagină“ de însuș autorul ei, d-l N. Iorga. Aduce un articol despre Caragiale, cu portretul acestuia, un alt articol (de Dr. Lupaș) despre Ioan cav. de Pușcariu, cu portret. Un frumos articol din igienă de Dr. Beu, o poezie de S. Bornemisa. Apoi raport despre desvălirea monumentului lui Vodă-Cuza în Iași și o cronică bogat ilustrată etc., apoi Șematismul Românilor din Ungaria.

E cel mai serios și mai bine compus calendar dela noi, cu material de valoare durabilă. Prețul 70 fileri.

Poznașul, popularul calendar umoristic ilustrat al lui Haralamb Călămăr (Ermil Borcia) e junișan de 18 ani, ca todeauna cu straița plină de glume menite a alungă urâtul și gândurile grele. Când ești mai năcăjit, ia o doză din Poznaș și-ți va trece de năcaz. Că la apotecă nu capeți leac așa bun și ieftin cu numai 60 fileri.

Calendarul Săteanului apare în anul al 22-lea cu articoli anume scriși pentru popor, și cu unii reproduși. E cel mai ieftin calendar pentru popor. Prețul 30 fileri.

BUCUREȘTI

'Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Monarhia habsburgică și Rusia.

Conflictul între cele două puteri mari e o urmare firească a războiului din Balcani, deoarece schimbările teritoriale provocate de succesele statelor aliate vor fi hotărâtoare pentru viitoarea deslegare a chestiunii Orientului, care nu se mai poate amâna multă vreme. Având ambele puteri interese vitale în Balcani, o aplanare pacinică a conflictului e aproape cu neputință. Mai curând sau mai târziu cele două rivale vor trebui să-și măsoare puterile armate și să jertfească mii de vieți omenești, ca una dintre ele să cadă îngenunchiată, iar cealaltă să-și impună voința în îndrumarea istoriei. Luptele de acum din Balcani sunt numai un preludiv al acestui războiu, ce amenință pacea Europei.

Monarhia habsburgică își pune în cumpănă toată greutatea ca să împiedece pe Sârbi a ajunge la mare, fiindcă deocamdată o flotă de comerț, iar mai târziu o flotă de războiu sârbească, susținute în taină de Rusia, înseamnă o slăbire a influinței ce o are monarhia în Marea-Adriatică și primul pas al Slavismului pentru a tăia calea Germanismului spre Orient. O Sârbie puternică, alături de Muntenegru, constituie pentru monarhia habsburgică o primejdie permanentă, o statornică amenințare de a întrupa, la un prilej binevenit, visul unei Serbii mari. Austria stăruie mult și pentru independența Albaniei din două motive. O Albanie independentă, sub epitropia Austriei, e chemată să tulbure unitatea stăpânirii slave din Balcani, să fie un dușman al Sârbiei la Sud și să-i îngreuneze ieșirea la mare, căci demnitatea unei țări independente nu

va suferi coridorul fâșiei de pământ, pe care-l cere Sârbia pentru a ajunge la cele două porturi adriatice.

Iar Rusia sprijinește și atâtă aspirațiunile Sârbilor, sperând, că aceste porturi îi vor pregăti ieșirea prin Dardanele, influențând simțitor, împreună cu Bulgaria din Marea-Egeică, comerțul mediteran și micșorând deci stăpânirea actuală a acestei mări din partea celorlalte puteri. Rusia mai are lipsă de o Sârbie înfloritoare la Sudul monarhiei habsburgice pentru a-i veni într'ajutor în momentul, când se va hotărî să desființeze statul, care desparte pe Slavii de Nord de cei de Sud.

Dacă privim chestiunea prin caleidoscopul acestor planuri din viitor, vom înțelege mai ușor pentru ce sunt gata să se încaiere la luptă cele două împărății și pentru ce reclamă Sârbia cu atâta îndărătnicie cele două porturi, cari pentru ea sunt de altfel și o condiție de existență economică.

Monarhia habsburgică și Rusia se luptă de mult pentru supremația din Balcani și e greu de profetizat, care dintre împărății va ieși învingătoare din această luptă. Până acum, ca mandatarul Europei, au veghiat la căpătâiul Turciei, au încercat să potolească flacăările răscoalelor din Macedonia și fiecare și-a îndeplinit misiunea cum îi dictau interesele. Acest rol de surori de caritate acum s'a terminat. „Omul bolnav“ e aproape mort pentru Europa, iar Macedonia va trece probabil sub stăpânirea Bulgarilor. Nu le mai rămâne decât să cucerească fiecare ce poate sau să-și pregătească cuceririle viitoare.

Rusia se pare a crede că e sosit momentul de a aplică monarhiei rivale prima lovitură de grație. Cu toate că aliatale, mai ales Germania, apără energic monarhia habsburgică, amenințând că se identifică întru toate cu ea, totuș e mai probabil că eventualul războiu se va localiza între cele două mari puteri, fiindcă altfel o conflagrație europeană înspăimântătoare va fi inevitabilă. Dar și în cazul acestei conflagrații raporturile de putere vor rămâne tot cam aceleași. Armatele ce le pot mobiliza și pune în acțiune cele două împărății dușmane ating cam cifra de câte 2 milioane de oameni. Rusia va avea, însă, o armată mai omogenă, pe când dintre cele două milioane ale armatei austriace 35% sunt Slavi, socotind numai pe Cehi, Ruteni, Sârbo-Croați, Slovaci și Sloveni. Într'un războiu împotriva Rusiei aceste elemente nu pot fi demne de încredere cu toată disciplina din armata austriacă. Popoarele în cari se poate încrede monarhia sunt numai Germanii, Ungurii și Românii, cari împreună dau 52% ale armatei. Tulburările interne, pe cari vor căuta să le provoace Slavii din Austria, deasemenea vor legă o bună parte a armatei, așa că într'un războiu austro-rus, monarhia noastră ar rămâne în inferioritate ca putere militară.

În urma vizitei lui Conrad de Hötendorf la București, se știe că România va intra în luptă alături de Austria. Ceeace înseamnă 400 de mii de soldați mai mult, cari vor și hotărî războiul. Cu cele 5% de Români din armata austriacă, Rușii vor avea deci în fața lor peste o jumătate de milion de Români. Întreg neamul nostru ar intra în luptă pentru întâiaoară împotriva unui dușman comun. Această frăție de arme ar pecetlui pentru totdeauna aspirațiunile noastre naționale din viitor. Sângele ce-ar curge din întreg trupul neamului românesc, ar consfinți primul pas spre „visul lui neîmplinit“...

Se întreabă mulți: de ce trebuie să se înfrățească armata Regelui Carol cu armata Împăratului Francisc Iosif? Ce interese pretind să apere Românismul integritatea monarhiei habsburgice? De ce să vărsăm noi sânge pentru o împărăție, în care jumătate din neamul nostru e năpăstuit și amenințat în existența lui națională?

Nedumeririle sunt îndreptățite și ceice-și pun asemenea întrebări au multă dreptate.

Noi Românii din monarhie deși am dat mereu dovezi de lealitate față de dinastie, deși am fost cei mai credincioși apărători ai tronului, totuș am fost socotiți ca o cantitate neglijabilă, ca o marfă în transacțiunile ce le-a făcut dinastia și Austria cu Ungaria. E deci firesc să ne ridicăm glasul nemulțumirilor, cerând dreptate.

Sentimentele jicnite și dorința ispititoare de răsbunare ne-ar impune altă atitudine, tocmai potrivnică celei de astăzi. Cu toate aceste, poporul nostru dă din nou dovezi de cinste și de maturitate politică. Rămâne credincios dinastiei habsburgice, fiindcă e convins că existența ei mai e necesară în centrul Europei. Și își dă seama că interesele unui neam nu se pot călăuzi întotdeauna de sentimente; în politică, mai ales, aproape niciodată. În acțiunile mari, în cari e în joc însași existența neamului nostru, sentimentele trebuie să fie subordonate rațiunii rece, altfel greșurile fatale sunt inevitabile. Asta înseamnă maturitate politică.

În actuala situație o schimbare a atitudinii noastre ar putea avea urmări catastrofale și numai siliți de împrejurări o vom schimba-o.

Noi trebuie să ne dăm seama că cel mai mare pericol pentru noi, ca neam, e Slavismul. Împotriva acestuia trebuie să ne apărăm cu toate puterile noastre. Marea de Slavi ce ne încunjură nu ne poate inspira decât îngrijorări și nu ne poate impune decât o alianță cu dușmanii firești ai lor, cu Germanii. Regatul român nu e încă așa de consolidat, ca să se poată răzimi numai pe puterile lui proprii. Mai are nevoie de Basarabia ca să-și întărească poziția în Marea-Neagră și îi trebuie timp ca să se întărească înlăuntru, pentru a-și putea întoarce mai târziu privirile spre Apus. Noi, aici în cadrele monarhiei, avem lipsă de libertăți naționale pentru a ne întări poziția și pentru a pregăti prin muncă încordată posibilitatea întrupării idealului nostru.

Dacă ne cumpănim puterile, dacă nu vrem să ne dedăm la aventuri, atunci prietinia, în împrejurările date, cea mai strânsă a României cu monarhia habsburgică se impune ca o etapă a aspirațiunilor noastre.

O prietenie cu Rusia — a cărei putere e dubie — ar însemna pentru România să-și piardă și importanța și poziția ce-a câștigat-o, să fie mereu expusă conflictelor cu Slavii de Sud, pe partea cărora ar fi și Rusia; ar însemna să se arunce de bunăvoie în oceanul slavismului, atunci când nu e destul de tare, ca să poată înfruntă primejdia de a fi înghițită de valurile lui cutropitoare.

Germanismul pentru neamul nostru nu prezintă și nu va prezintă niciodată nici un pericol. Interesele de viață ale Germaniei și ale Austriei pretind să întărească nu numai România ci întreg elementul românesc din Orientul Europei. Cele două puteri vor trebui să ne sprijinească, nu fiindcă ne iubesc, ci fiindcă au lipsă de noi. Interesele lor în orient sunt periclitare de Slavi și vor face mari jertfe ca să și le apere. Întotdeauna își vor și pune pe picior de războiu toată puterea, ca să împiedece tendințele de expansiune ale Rusiei. Iar noi Românii trebuie să le dăm mână de ajutor, fiindcă interesele

noastre sunt mai apropiate de ale lor. Într'un viitor războiu va trebui deci să mergem alături de Austria. Această alianță ni-o impune și credința că cei mai mulți sorți de izbândă într'un viitor războiu îi are Monarhia noastră, sprijinită de Germania. Noi din acest războiu numai câștigă putem! O mărire teritorială a României până la Nistru în cazul unei învingeri e sigură și, după cum am mai spus, e o condiție primă pentru întărirea noastră din viitor.

În schimbul jertfelor de sânge ce i le oferim monarhiei habsburgice, cerem să-și caute alte temelii constituționale, cari să garanteze tuturor elementelor ce-i doresc integritatea o libertate națională.

Revenind la principiile pe cari le-a adoptat la 1848, cuprinse în lozinca împărătească: egala îndreptățire a tuturor naționalităților, ea va găsi în poporul românesc un străjer neadormit în cetățuia Carpaților.

Sibiu, 5 Decembrie n. 1912.

Oct. C. Tăslăuanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Toamnă nouă ...

Atât de tristă-i dimineața
Acum când plânge-o toamnă nouă,
Când cade din copaci viața
Și frunze galbene mă plouă.

O lume 'ntreagă simți cum moare
Într'o tulpină ce se 'ndoale,
În orice svon o așteptare
Și-un vis în fiecare foaie.

Abia o brumă fără milă
Și vara mi-a fugit departe,
Răsar movilă de movilă
În jur de mine frunze moarte.

Ce taină le-a desprins în șoapte
Mai multe azi ca altădată,
Ce visuri au murit azi noapte
Cu-atâta frunză spulberată?

Icoane negre mi s'arată
Și nu știu cum, dar mi se pare,
Că 'n noaptea asta 'ntunecată
S'a prăpădit o fată mare.

Octavian Goga.

Ce nu se poate spune.

(Tatăl. Mama. Fata. O vecină. O prietenă. — O cameră sărac mobilată).

Fata (cu liniște). Bine c'ați venit!

Tatăl (privind-o îndelung). Am venit să vedem ce mai faceți.

Mama (neslăbind-o din ochi). Ne-a fost dor de tine, Mario.

Fata (cu aceeași liniște, privind spre geam). Ați făcut foarte bine c'ați venit!

Tatăl și mama. Ești numai singură!

Fata. Da. Aveți dreptate. Eu sunt numai singură. (Bate un tact rar, cu degetul alb, osos, pe mescoară).

Mama (neliniștită, privind-o mereu). Unde-ți sunt copiii?

Fata (puțin agitată). Vai, i-am trimis în grădină să se joace.

Tatăl. N'ați știut că venim?

Fata. Eu știam dar el n'a vrut să creadă.

Mama (tot mai neliniștită). Te lasă el de multe ori singură, Mario?

Fata (pironește ochii mari, sticloși spre mă-sa). De unde știi?

Mama (tulburată). Eu nu știu nimic. Eu te întreb.

Tatăl (cu vocea înceată). Noi am venit să vedem cum mai trăiți.

Fata (liniștită iar). Cum să trăim? Nicicum. (Privește din nou spre fereastră. — Un răstimp tac toți trei. Tatăl privește întrebător, cu durere la mama).

Tatăl (oftând). Ai slăbit mult de când nu te-am mai văzut!

Mama. Ai fost bolnavă, dragă Mario?

Fata (privind mereu spre geam). Nu știu să fi fost bolnavă.

Tatăl. Unde e Ierotei acum? Nu știi?

Fata (nemișcată). Nu!

Tatăl. Nu-ți spune niciodată unde se duce?

Fata. Nu!

Mama. Și tu nu-l întrebi?

Fata. Nu. (Se ridică, se apropie de geam. În grădină se aude un plâns de copil. Ea privește mult prin geam, și abia într'un târziu, deschide fereastra și strigă c'o voce slabă: „Anicuțo, grijește de Puiu, Anicuțo!” — Cei doi părinți privesc sărăcia din casă. Mama își usucă lacrimile c'o batistă).

Mama (voind a părea veselă). Pentruce nu chemi copiii, Mario?

Fata (șezând iarăși lângă părinți). Voiți să-i

vedeți? (un zâmbet trist îi flutură o clipă pe buze, în ochi).

Tatăl. Da. Ni-e dor de ei.

Fata (uimită). Vi-e dor de ei?

Mama (neliniștită). Da, ni-e dor.

Fata. Lui niciodată nu-i e dor.

Mama. Nu-i place de copiii?

Fata (recăștigându-și liniștea). Nu-i poate suferi. Când vine acasă trebuie să-i ascund. Nu vrea să-i vadă.

Tatăl (cu durere). Așadar e adevărat!

Fata. Ce să fie adevărat?

(Mama și tatăl nu răspund. Tac toți trei un răstimp).

Mama (oprindu-și cu greu lacrimile). Când am fost mai pe urmă la voi, aveți altă mobilă, Mario. S'a stricat?

Fata (nepăsătoare). Nu. Am vândut-o.

Tatăl. A vrut el?

Fata. Am voit amândoi. De trei ani am vândut-o.

Mama (izbucnind în plâns). Așadar e adevărat!

Fata (neliniștită privește lacrimile mă-sii). Ce să fie adevărat?

Tatăl (c'o voce adâncă). Ați sărăcit îngrozitor, Mario!

Fata (cu nepăsare). Asta da. Asta e adevărat.

Mama. Am văzut, când am intrat, pustiu prin curte.

Fata. Asta e adevărat.

Mama. Nici o pasere cel puțin.

Fata. Da, e foarte adevărat!

Tatăl. Și casa e dărăpănată. Cade tencuiala. Coperișul de șindilă s'a putrezit.

Fata (cu mânie). Și pentru ce-mi spuneți toate acestea?

Tatăl (hotărît). Pentrucă le-am văzut cu ochii, fata mea. Pentrucă tu nu ne-ai scris nimic de trei ani încoace, decât că vă merge bine.

Fata (tulburată puțin). Vai, cu sărăcia se obișnuște omul. Eu toate celea ce-mi spuneți, nu le mai văd.

(Tac toți trei).

Tatăl. Au sărăcit și socrii?

Fata (privește cu ochii mari, cari sticlesc rece, și nu răspunde).

Mama (îngrozită de privirea ei). Le merge și lor tot așa de rău ca și vouă?

Episod din lupta dela Cumanovo (24 Oct.), dată între Sârbi și Turci. În această luptă Albanezii mahomedani au intrat cu un steag alb. Scena reprezintă ultima lor apărare, având în față un morman de leșuri.]

Fata (ii fixează cu aceeași privire și face).

Tatăl (infiorat, cercând să-și ascundă gândurile).
Înzadar taci. Noi am văzut și casa lor. E o
ruină. Tu nu ne-ai scris un singur șir de
toate acestea.

(*Fata* tace. Cei doi părinți se privesc cu groază).

Fata (se ridică deodată zâmbind; vâlul de tris-
teță îi cade pe-o clipă de pe față). Dragii mei
părinți. (Îi îmbrățișază și-i sărută). Dragii mei
(i se ivesc lacrimi în ochi, în vreme ce amândoi bă-
trânii plâng). Mi-am și uitat să vă îmbiu cu
ceva de mâncare. Veniți de departe și veți fi
flămânzi. Vă cer iertare, și vă rog să aștep-
tați o clipă. (Ea dispăre, într'o toaletă neagră, pe
care se vede vechimea, pe ușa din fund. Amândoi
bătrânii privesc în urma ei și după ce se închide ușa.
Apoi mama începe să plângă deodată cu hohote, dar
tatăl îi ia capul, i-l pune la piept și-i înădușe sus-
pinele).

Tatăl (vorbind cu greu). Pst! Să nu te-audă!
Nu plânge! Nu plânge, când îți spun.

Mama (ștergându-și ochii înroșiți). Copila mea,
copila mea!

Tatăl (cu desnădejde). Buna ei prietină ne-a
scris adevărul. (Privește sărăcia din casă). Aici e
cel din urmă iad. Cine s'ar fi gândit?

Mama (plângând din nou). Vai, noi am ne-
norocit-o.

Tatăl. Asta să n'o spui! Cum noi? N'a
fost atunci putred de avut? Noi am putut să
vedem în viitor?

Mama (încetând din plâns. Cu hotărîre). Trebuie
s'o ducem acasă.

Tatăl. Asta se 'nțelege de sine. Și, cât se
vede, lui n'o să-i pară rău. Mi se pare că
în omul ăsta, de când a sărăcit, s'a ascuns
un demon. Prietena Mariei nu cred să fi
mințit. Dacă nu poate suferi copiii, de bună
seama o chinue și pe fata noastră.

Mama (cu groază). Vai, și cred că și suro-
rile lui. Pe fetele acelea niciodată nu le-am
putut suferi.

Fata (vine zâmbind, dar nu cu zâmbetul senin de
mai înainte. Aduce o bucată de pâine uscată și două
bucățele de pește sărat). Va fi cam puțin, dar
n'am ce vă face. Au mâncat copiii. (Ea șade
la locul de mai înainte, după ce, indiferentă, a pus
bucatele sărace pe masă).

Mama (cu ochii plini de lacrimi, privind bucatele).
E din prânzul vostru, Mario?

Fata (cu nepăsare). Da, dintr'al meu și al
copiilor,

Tatăl. Dar el?

Fata. El prânzește la... (limba i se oprește
și nu poate rosti cuvântul).

Mama. La părinții lui?

Fata. Da.

Mama. De mult?

Fata. De doi ani. (Stă puțin pe gânduri.) Așa
mi se pare că de doi ani.

Tatăl. Și voi trăiți așa? (arată pâinea uscată
și peștele).

Fata. Nu-i nimic!

Tatăl. Cum?

Fata. Asta nu-i nimic. (După puțină pauză).
Nu mâncați?

Tatăl. Nu suntem flămânzi (își reține cu sila
lacrimile).

Fata (veselă se ridică și ia farfuria). Și mai
bine. O să le rămână pe seară de cină co-
piilor. (Iese cu farfuria).

Mama (cu spaimă, frângându-și mâinile). Dum-
nezeule, scrisoarea nu ne-a spus totul!

Tatăl (îngrozit, privind ușa pe unde a dispărut *fata*).
Pst! Să nu te audă. (Frânt). Poate e numai o
nervozitate extremă. Poate nu e nimic decât
slăbiciune.

Mama (cu desnădejde). Vai, eu m'am temut.
Cât ce-am cetit scrisoarea aceea am pre-
simțit...

Tatăl (poruncitor). Nu mai cobî! Să vedem
s'o mângâiem și s'o ducem acasă. Are să se
facă bine.

Fata (reîntră cu farfuria; e de-o veselie ciudată).
Puteți mânca! Acum mi-am adus aminte că
de seară avem altă cină. Nu vedeți cum sunt
îmbrăcată?

(Bătrânii o privesc amândoi incremenți. Poartă tot
toaleta veche de mai înainte).

Fata (privindu-și toaleta). E nuntă azi.

Tatăl (uimit). Unde?

Fata. La ei.

Tatăl. La socri?

Fata. Așa! Voi nu știți nimic?

Mama (uimită). De unde să știm?

Fata (cercetător). N'ați auzit muzica, trecând
pe lângă casa lor?

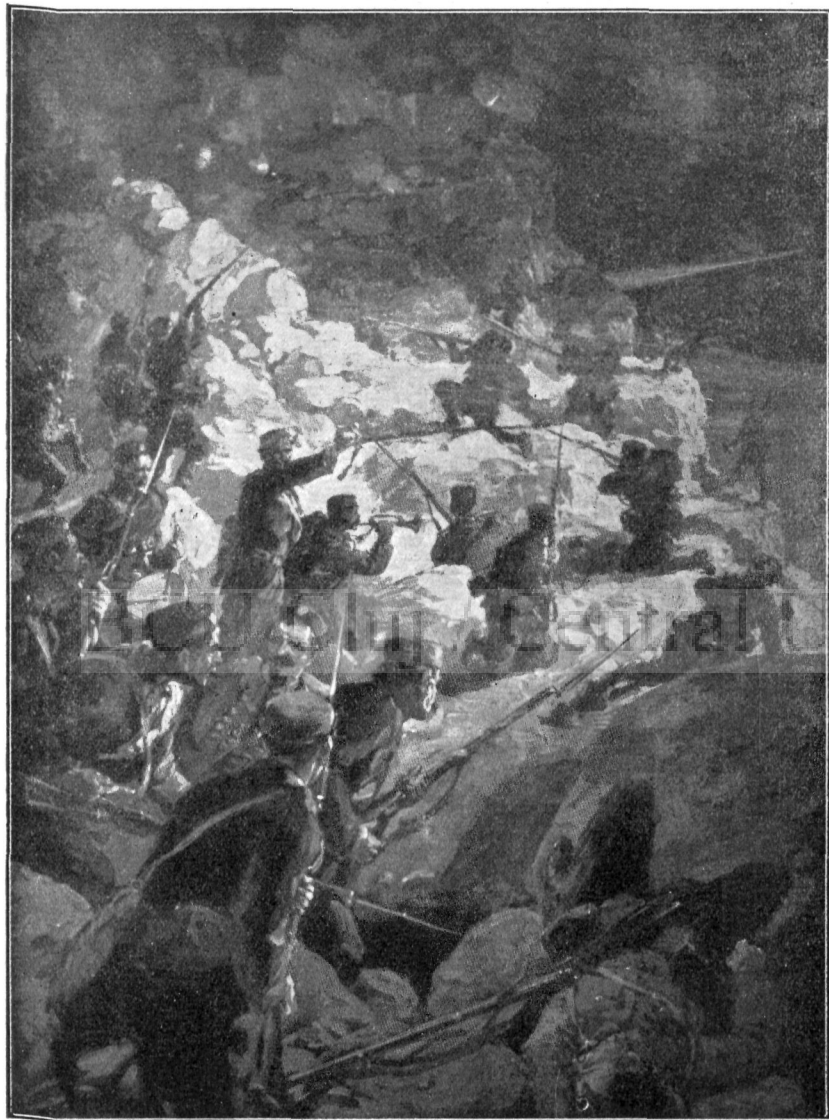
Tatăl. N'am auzit nimic.

Fata (neincrezătoare). Vedeți, asta nu se poate.
El e dus la nunta soru-sii.

Mama. Și pe tine nu te-au chemat?

Fata (după tăcere scurtă). Nu. Nu m'aș fi dus,
știa!

Atacul de noapte al Muntenegrinilor asupra muntelui Taraboş aproape de Scutari.

Retragerea Turcilor după bătălia dela Lule Burgas.

Războiul din Balcani:

Tatăl. Care se mărită?

Fata (după ce privește cu adâncă dușmănie la bătrân). Una dintre furii. Da! (strigând sare de pe scaun și gesticulând desmățat cu brațele osoase, strigă mereu). O furie, o furie, da o scorpie! (Fața, ochii i se aprind, pieptul i se ridică vijelios. Apoi deodată o cuprinde un plâns adânc și se lasă în brațele bărânului). Ah! tată, tată!

Tatăl (cu putere). Nu-ți fie teamă, copila mea! De acum nu te mai las, nici furiilor nici demonilor de aici.

Fata (plânge mereu). Ah! tată, tată!

Mama (plânge cu amar). Ne-mer-niciei; pă-gânii!

Tatăl (cu lacrimi). Liniștește-te copila mea. Are să fie bine. Vii cu noi.

Fata (plânge necurmat în durerea mută a părinților. Dup'un răstimp își ridică ochii. Privirile, fața ei s'au limpezit. Cei doi bătrâni o cunosc mai bine așa). Imi pare că mi-a căzut ceva greu de pe minte și de pe inimă.

Mama (plânge și-o îmbrățișează). Copila mea, cât ești de nenorocită.

Fata (sărutând-o cu lăcomie). Adevărat, dar acum mă simt bine. Uite, mi s'a făcut deodată așa de limpede lumea! N'am plâns de mult! Ce bun e plânsul! Cât de buni sunteți voi c'ați venit la mine! (Ea plânge iar și-i sărută pe bătrâni. Apoi se duce la fereastră și strigă cu vocea dulce de mamă): Anicuțo, veniți sus, Anicuțo.

Tatăl. Faci bine că-i chemi; să-i vedem și noi.

Fata (cu tristeță). Vai, săracii, sunt cam slăbuți, cam fără putere, tată! Voi nu știți ce iad e la mine în casă! (Suspină iar la pieptul mă-sii).

Tatăl. Nu mai plânge. Are să fie bine!

Fata. Lasă-mă să plâng! E așa de bine să poți plânge, să ai înaintea cui plânge.

(Două fetițe și un băețuș, între 8 și 3 ani intră încet pe ușe și se opresc sfioși).

Mama (cu dragoste). Veniți drăguților, e tata moșu și bunicuța aici.

(Copiii vin tot codindu-se. Bătrânii îi sărută, le împărțesc bomboane și prăjituri. Copiii încep a ciripi drăgălaș și cântecul ăsta nou umple casa. Mama lor se întoarce spre geam și-și șterge lacrimile. Dar plânsul stă s'o invingă și ea trimite copiii afară).

Fata. Nu vreau să plâng în fața lor. Nu m'au văzut niciodată plângând. (După ce plânge încă un restimp se liniștește deplin). Priviți haina mea, așa e?

Bătrânii (neliniștiți din nou). Nu dragă, ne uităm la tine. Ai slăbit foarte mult.

Fata. E adevărat că am slăbit. Sunt zile când nu mai simt nici un strop de putere în mine. Par'că nu atâta trupul, cât sufletul mi-a slăbit. Haina asta n'o cunoști, mamă?

Mama (cu silă). O cunosc. E de când ai fost fată.

Fata. Da, eram odată bine îmbrăcată. Chiar și în anii cei dintâi ai căsătoriei. Nu vă puteți închipui cât mă invidiau pentru asta.

Mama. Cine?

Fata (cu silă). Cumnatele. Mi-e peste putință să le spun pe nume. Ele n'au avut o creștere mai aleasă. Aș putea spune, că numai avuția părinților le-a făcut domnișoare. (Oftând). Ce să vă spun: se furișau la mine, îmi presărau cenușe pe prăjituri și cărțile din cari ceteam mi le aruncau în foc, de câte ori puteau. Ele nu știu pregăti o mâncare mai aleasă, nici prăjituri! Mă invidiau.

Mama. Nu 'nzadar eu nu le-am putut suferi niciodată.

Tatăl. Un neam ticălos de oameni, pe semne.

Fata. Invidia lor am putut s'o sufăr, deși, pareă că și bărbatul meu se molipsise de ea. Deseori îmi făcea reproșuri când pregăteam ceva mai bun la masă. Vai, dar toate acestea le-am putut suferi. Inșă de când au sărăcit cu toții nu mai am zi bună. Imi pare că trăiesc cu toții, și bătrânii și fetele și bărbatul, numai ca să mă chinue pe mine. Ca și când eu aș fi cauza sărăciei lor cumplite.

Tatăl. Sunt foarte săraci și bătrânii?

Fata. Cred că sunt zile când nu mănâncă nimic.

Mama. Îngrozitor!

Fata. Pentru alții ar putea să fie îngrozitor, pentru ei, nu! Ei își hrănesc cu toții din lipsa asta cumplită, ca dintr'un cadavru, răutatea ce le crește din zi în zi. (Ea tace înfiorată, cu scârbă par'că).

Mama. Așadar e adevărat ce ne scrie prietena ta Eugenia!

Tatăl. Că ești înconjurată de dușmani.

Mama. Că te fac să-ți urăști zilele.

Fata (ii oprește cu un gest desperat). Vai, nu le mai spuneți acestea, lăsați-le, lăsați-le! (O suferință adâncă o cuprinde).

Tatăl. Bine dar, o să le lăsăm. Până dimineață nu e mult. Dimineață vii cu noi. Asta e hotărît.

Fata (îl îmbrățișază). Dragă tată! O să viu! O să ducem și copiii?

Mama. Nesmintit. La noi puteți trăi cum vă place. Foarte rău ai făcut, fata mea, că nu ne-ai scris nimic! De mult puteam face aceasta. De ce nu ne-ai scris? Țini și acum la Ierotei?

(Tata face un gest de disgust și dispreț).

Mama. Ai crezut poate că o să se întoarcă binele dela început?

Fata (cu hotărîre). Niciodată n'a fost bine aici.

Tatăl. Așadar de ce nu ne-ai scris din bună vreme?

Fata (cu durere). Vă rog nu mă întrebați. N'am putut. (Se cutremură de scârbă). E bine, pentru liniștea noastră, să nu știți niciodată ce-a fost aici. Pentru ambiția voastră e de lipsă asta. (Se agită iar).

Mama. Las' dragă, nu te mai neliniști. Noi știm atâta: ne ești fată și te iubim. Și vrem să te vedem fericită.

Fata (zâmbește trist). Cât ești de bună, mamă! (O îmbrățișează.) Acum o să vedem de cină și de paturi. N'aveți teamă! Am eu ceva pus deoparte și vă pregătesc ceva bun. El a spus, ducându-se, să nu pregătesc nimic în seara asta: o să trimită dela ospăț. Dar știu că nu v'ar tihni să mâncați dela ei.

Mama (o oprește). Las' dragă. Noi aducem o jumătat' de găscă. Nu te mai osteni! Am fript-o ieri după prânz. E foarte gustoasă.

Fata (șade, privește cu dragoste la bătrâni). Cât sunteți voi de buni! Cum vă gândiți voi la mine! E așa de bine să știi, că se gândește un om care te iubește. (Își șterge lacrimi de fericire). (Afară pe scări se aude un tropotit greoiu de cisme. Ușa se deschide încet și intră o țărancă, o vecină, c'o farfurie mare acoperită cu un șervet alb).

Vecina. Bună seara.

Fata. Bună seara, lele Vuțo (zărind farfuria, tresare). Ne aduci ceva?

Vecina. Da. A trecut mai adineaori domnul Ierotei pe la poartă, cu blidul ăsta acoperit. Mi l-a dat să vi-l aduc că-i dela nuntă. Dumneata văd că n'ai fost! Cam bolnavă, cam bolnavă, cum e muierea cu copii. Seara bună! (Vecina iese).

Fata. Mulțumesc, lele Vuțo. (Se ridică și începe a umbla agitată prin casă. Ochii ei parcă se măresc, se tulbură).

Mama (inspăimântată). Ce ți-e, Mario?

Tata (inghețat) Liniștește-te, dragă.

Fata (oprindu-se, arată farfuria c'un deget lung și slab. Cu vocea răgușită, schimbată). Miroase a mort!

Mama. Unde?

Fata. Aici. Nu descoperi. Vai, nu descoperi! S'o aruncăm pe fereastră!

(Mama însă ia repede șervetul s'o incredințeze că nu-i nici un stârv acolo. În aceeaș clipă însă amândoi bătrânii se retrag îngroziți: farfuria eră plină cu oase goale, oase de păsări ce se serviră la ospăț. Gemând prelung fata căzută pe scaun. Rămase cu ochii deschiși mari, în cari tremură o lumină rece. Bătrânii se reculeg târziu. Când vreau să-i vorbească Mariei, aceasta li privește cu ochii tulburi ca pe niște streini. O tăcere adâncă. Deodată la ușe se aude un ciocănit ușor, și fără să mai aștepte răspunsul, intră prietena Eugenia. Ea vine, se oprește înaintea Mariei. Aceasta cât ce-o vede, svăcnește de pe scaun.

Fata (cătră Eugenia, țipând ascuțit, cât putu de sus). Închipeie-ți, închipeie-ți, închipeie-ți!

(Nu mai poate zice nimic. Furii răsvrătite o cuprind și se aruncă la prietena Eugenia. Bătrânii sar cu moartea în sân. O prind, și cu ajutorul prietenei cearcă s'o pună pe canapea. Se întunecă. Când se lasă cortina pe ușa din fund se ivește bărbatul, Ierotei; un om pușin, cu fața plină de răutate. Prin mustața neagră i se zăresc doi colți de deasupra, lungi și galbeni.)

I. Agârbiceanu.

Reînchegarea partidului național.

Prin declarația apărută zilele trecute în fruntea „Românului“ și iscălită de foștii colaboratori ai „Tribunii“, conflictul dintre comitetul național și scriitorii tinerei generații a luat un capăt mult așteptat. Deocamdată cel puțin, reprezentanții noiei generații au renunțat de a relua acțiunea lor și de a-și crea un nou organ de propagandă publică, în locul „Tribunii“. Noua împăcare este însă departe de a fi o capitulare și jertfire a convingerilor din partea acelor ce au iscălit „declarația“. Nimeni dintre noi nu se gândește să renunțe la idealul ce urmărim și la dreptul de critică obiectivă și necesară oricărei vieți publice.

După convingerea noastră lipsa spiritului critic fusese cauza relelor publice de cari sufeream și a conflictului ce răsărise pe urma lor. Prin lipsa dreptului de critică francă ajunsesem într'o stare de tângire și desorientare, aproape la falimentul politicei noastre; prin covârșirea culturii și mentalității înstrăinate, hibride, ajunsesem să luptăm pentru drepturile mari ale limbii și culturii naționale adese sub conducerea unor oameni lipsiți de aceste atribuții elementare ale reprezentanților oricărui popor; prin lipsa spiritului de discernământ și de seriozitate diletantismul superficial și sterp ajunsesem să dea problemelor celor mai vitale soluțiuni diametral opuse intereselor noastre naționale și adevărului politic. Un discurs patetic și fals uneori acordă titlul de „luptător național“, o petrecere sau serbare eră socotită drept muncă pozitivă și o hotărîre proclamată cu sgomot, dar nerealizată, eră confundată cu o faptă mare. Nu a fost de mirare că tineretul a hotărît să smulgă masca asta de ipocrizie și enfemism cu care învăluisem, printr'o tacită învoială, fața adevărată a lucrurilor, și părăsind drumul bătucit al adormitoarelor amăgiri de sine, a ridicat arma criticei.

Până atunci principiul autorității și disciplinei de partid ne ținuse condeiele încătușate. Câtă vreme ele asigurau prosperarea și bunul mers al treburilor publice, păzirea lor a fost necesară și utilă. De îndată ce însă deveniră

o piedecă de progres, cauza chiar a unei stări de amorțire și tângire generală a trupului național, nu mai putea fi îndoială că trebuiesc înfrânte chiar și cu risicul acuzației de „trădare națională“.

Ni s'a făcut muștrarea că prin acțiunea noastră am adus o știrbire principiului de solidaritate și unitate a partidului și că am stingherit energia acțiunii noastre politice. Nu avem cuvinte destul de energice pentru a desmînji asemenea afirmațiune. Solidaritatea și unitatea unui partid nu se manifestă nicăiri mai bine cu în fața vrășmașului politic. Ei bine, nicăiri și nici o clipă noi nu ne-am afirmat ca partid sau măcar ca nuanță deosebită în fața guvernului și a partidelor ungurești. Dacă învinuirea ar fi fost întemeiată, atunci gruparea noastră ar fi urmărit închegarea unui nou partid, cu organizație și cu program politic deosebit. Cel dintâiu lucru ar fi fost de a ne afirmă în fața unguirilor ca un partid nou, spre a nu fi confundați cu acei de cari ținem să ne deosebim. În eventualitatea unor alegeri parlamentare generale sau parțiale am fi opus candidații noștri celor oficiali ai partidului sau, cel puțin, am fi sfătuit pe prietinii noștri să le refuze orice concurs. Nimeni din noi nu s'a gândit însă la asta. Unitatea și solidaritatea partidului în fața vrășmașilor (singurul sens exact al aceluși principiu) nu a fost atinsă nici o singură clipă în tot timpul conflictului.

Ne este și mai ușor a ne apăra de a doua obiecțiune, în aparență serioasă, că prin critica noastră energia acțiunii politice a partidului a fost slăbită și paralizată și că, luptând în două fronturi, partidul nu a putut desfășura avântul și vigoarea cuvenită. În realitate partidul nu a luptat „pe două fronturi“, căci din frontul al doilea nu primia lovituri dușmanoase ci un stimul. Faptele ne arată, într'adevăr, că în timpul conflictului energia acțiunii politice nu a fost slăbită ci tocmai dimpotrivă sporită. În tot timpul conflictului comitetul național a desfășurat o intensitate de acțiune mai mare decât înaintea și după conflict. S'au ținut adunări de popor, relativ nume-

roase și reușite, s'au făcut silințe de a se creia o bună gazetă de partid, în deosebire de rușinea „Luptei“, și ici-colo, s'a auzit și glasul solilor noștri din parlament. Unii frunțași fură siliți a mai lua în mână și condeiul, altădată cam desprețuit, și a face deprinderi de stil și limbă românească.

Alții încercară să mai umple, prin lectură, golurile cunoștințelor lor de literatură națio-

sitația politică internațională. Mai mult ca oricând ea cere să ne îndreptăm privirile înafară pe o clipă, oricât, în alte timpuri, tăria și progresul nostru dinlăuntru trebuie să formeze preocuparea noastră obișnuită și statornică. Afară de situația politică generală, să mărturisim că și altă considerație ne-a călăuzit în clipa când am iscălit declarația.

Nu pregețăm a recunoaște că în lupta tre-

Răsboiul din Balcani: Un avanpost al infanteriei bulgare în Valea Mariței.

nală, a-și însuși câte un termin, câte o locuțiune sau construcție gramaticală mai literară, din Regatul disprețuit, sau cel puțin a-și îndreptă accentul prea ardelenesc. Dacă, în asemenea sfortări, i s'a putut întâmplă cutărui frunțaș să ceară la librărie „volumul de poezii al lui Caragiale“, asta desigur face parte din micile accidente comice ale începătorului care trebuie încurajat.

Acțiunea noastră critică nu a fost deci zadarnică. Dimpotrivă, încetarea ei a putut fi regretată nu numai de ironiști. Pentru conducătorii noștri ea a fost un stimulent.

Atunci, care a fost motivul noii împăcări și a declarației recente? Mai întâiu desigur

cută ce s'a dat pentru și contra „Tribunii“, marginile unei discuții folositoare și cuviincioase au fost depășite de amândouă părțile. Dela necuviințe s'a trecut repede la insulte și în urmă la calomnii. Violența de limbă nu mai cunoșteă margini, deși trebuie să constatăm că din parte-ne totdeauna ne-am ferit a face pasul din urmă de a lăpădă ultima cruțare și rezervă a acuzațiilor publice compromițătoare pentru persoane ca și pentru partid și cauză. O dovadă mai mult că nicio dată nu ne-am socotit făcând parte din altă tabără politică decât a partidului național. Urmând însă discuțiunea în tonul de mai înainte, trebuiă să ne întrebăm dacă ea mai permiteă o cercetare obiectivă și rodnică a

problemelor noastre politice. Nu riscăm dimpotrivă să provocăm o desbinare adâncă și permanentă și să otrăvim vieța publică întreagă cu spiritul urilor și disidentimentelor personale? Reluând tonul de mai înainte nu am fi creiat, dacă nu un nou partid, dar vrăjmași cari au împiedecat în viitor orice colaborare armonică și fructuoasă în vederea marelui ideal căruia ne închinăm cu toții deopotrivă?

Teama de aceste orgii ale violenței de limbaj, ale insultei și calomniei, adâncă repugnare față de ele ne-a determinat mai ales să renunțăm la reluarea acțiunii noastre sub forma ei de mai înainte. În conflictul nostru sufletesc, revolta bunului simț și a demnității publice a corvârșit glasul intransigenței neîmpăcate. Am căutat o formulă care, fără sacrificii intelectuale pentru noi, să salveze totuș interesul „raporturilor normale” din vieța noastră publică (ca să întrebuițăm un termen actual). Așa a luat naștere „declarația” în care ni se garantează dreptul de a manifesta „toate curentele de gândire scoase la suprafață de interesul pentru cauza națională, câtă vreme acestea nu se împotrivesc adevărurilor programatice ale vieții noastre politice și unității partidului național”, intenție care totdeauna ne-a fost străină.

Împăcarea a doua nu este prin urmare o capitulare, și „declarația” nu implică un pater peccavi, o retractare plină de căință a trecutului nostru. În deosebire de împăcarea întâie, nesinceră, ea nu cunoaște învinși și învingători. Reintrăm în cadrul organizației de partid, păstrând deplina autonomie, mândră și neștirbită, a credințelor noastre. Ele nu se împotrivesc programului național, ci-l completează, îl adâncesc și-l vivifică. Supu-

nându-ne disciplinei de partid, nu am înțeles să renunțăm la factorul de ferment și de progres al criticei, al criticei drepte și loiale, nu al criticei cu orice preț. Va lipsi poate elementul caustic al ironiei necruțătoare, vor lipsi violențele de limbaj, dar nu vom renunța la curajul opiniei noastre și nu ne vom da înapoi dela desvălirea adevărului care în cele din urmă își face totdeauna cale, prin fapte, dacă nu prin cuvinte. Vremurile monocorde ale veșnicelor osanale, timpul societăților de laudă mutuală au trecut pentru totdeauna. Admirația cu orice preț nu mai poate constitui o datorie publică și o virtute națională. În balta stagnantă a bătut vântul înviorător al criticei. După conflictul în jurul „Tribunii”, o întoarcere la vremea fericită și patriarhală a lipsei de critică este cu neputință. Am atins o nouă scară a progresului și nu mai putem să facem un pas înapoi. Acesta e folosul frământărilor din jurul „Tribunii”.

Vieța oricărui popor merge, odată cu progresul, spre tot mai multă diferențiere în tabere și partide. Situația de constrângere fatală în care ne pune aspirarea națională ne silește să cuprindem în cadrul aceluiaș partid toate temperamentele și convingerile, toate mentalitățile și metodele adesea diametral opuse. Conducătorii neamului au datoria de a lărgi cadrul acesta, a-l face cât mai încăpător pentru toți și a interpreta principiul de disciplină politică în sensul cel mai liberal cu putință. Intoleranța oarbă și fanatică oprește avântul, ucide inițiativele individuale și creiază o atmosferă îmbăcsită de stagnare înăbușitoare; libertatea fecundăază și multiplică energiile și naște progresul.

Gh. Pădure.

Ștroke neisprăvite.

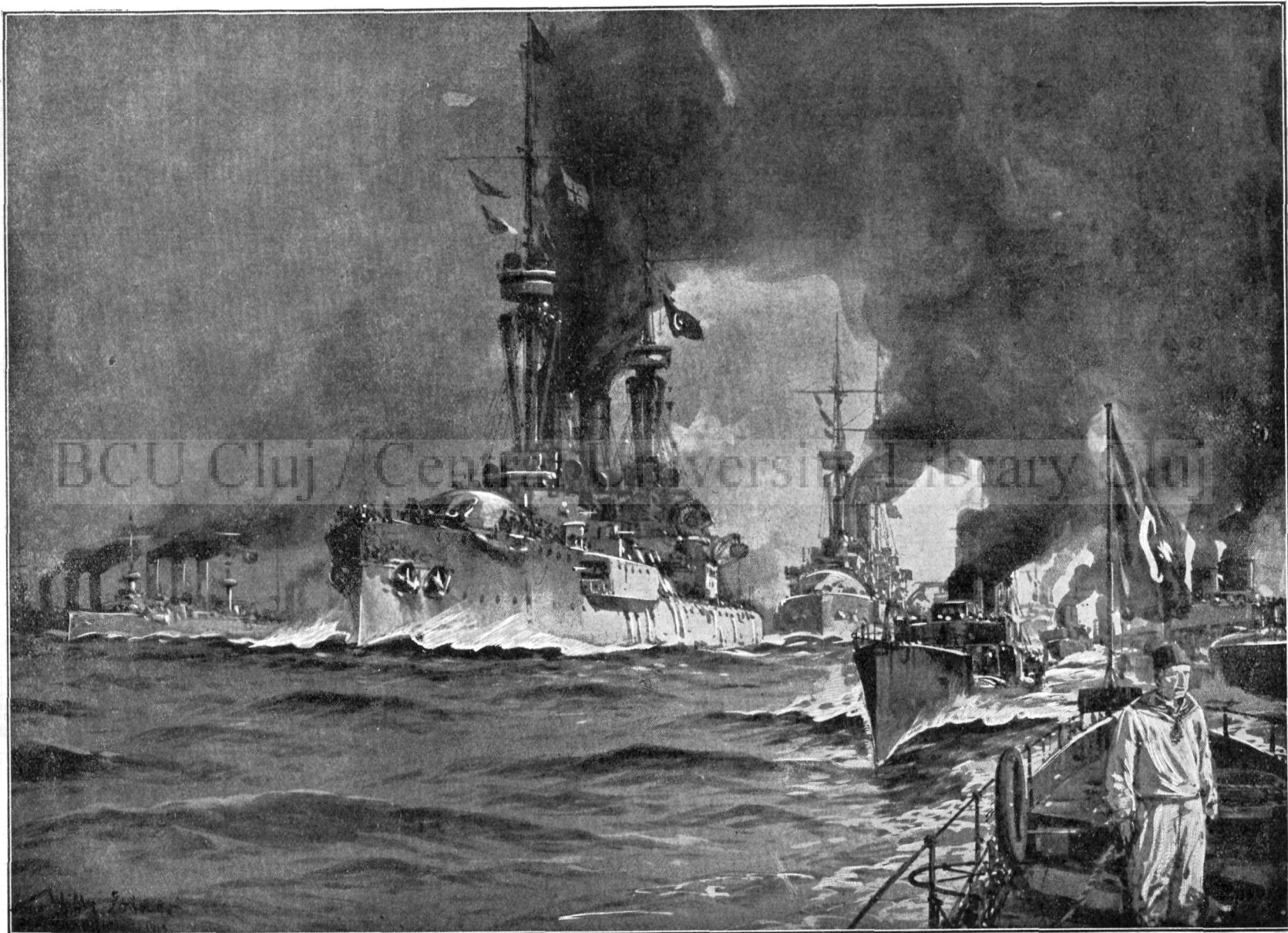
I.

Zadarnic am cercat în lupta vieții
Să 'nvăț a mă 'nchină și-a mă supune,
Păcate strămoșești mă vor răpune
Poate ca mâne 'n zarea dimineții.
Imi vor ceti preoții deslegare
Din pomi vor picură pe iarbă stropii
Și tu o să te-apleci asupra gropii
Ca să-mi arunci pământ ca fiecare . . .

II.

Simt că zadarnic m'am luptat
Zadarnic m'am invins,
De dorul tău neîmpăcat
Mi-e sufletul aprins.
Deschide larg a tale porți
Și-altarul dragostii,
Ți-aduce sufletul meu morții
Și cere să-i învii.

Maria Cunțan.

Flota turcească.

pe neașteptate cerul minții noastre tocmai în clipele de supremă fericire senină, când orice nor de grijă întunecată pare departe, receptorul se întrebă înfiorat ce-ar putea urma din clipa, când ar pleca avocatul din casa sa.

Și în vreme ce-și chinuia zădarnic creierul ca să poată răspunde la această întrebare grea, ce-l pusese pe gânduri, nevastă-sa se așeză la pian și începù să cânte la dorința avocatului „Sonata lunii“.

Apropierea acestui prieten al muzicei, care ascultă evlavios capodopera maestrului, deșteptă în sufletul Anicuței acea furtună de patimi, pe care marele compozitor a îmbrăcat-o par'că anume în acea haină bogată și minunată de sunete pentru sufletele celorce nu știu decât să tacă.

Și-a fost firesc să se trezească în aceste clipe în sufletele lor înrudite aceleași gânduri, aceleași simțiri. Ea strecură în cascada sonoră, ce izvoră tumultuoasă de sub clape, toată durerea mută, îngrămadită de ani în sufletul său chinuit, iar el își înăbușia zădarnic bătăile inimii, cari răspundeau fără voie, ca un ecou puternic, la acest minunat cântec al iubirii netălmăcite.

Când isprăvi cântarea și întâlni privirile umede ale avocatului, cari o învăluiau cu dragostea lor adâncă și mută, ea avu un fior neîncercat până atunci. Și unde până nu de mult eră mulțumită, acum o cuprinse o neliniște neînțeleasă și prezența bărbatului său, care stă cuminte alături, fără să înțeleagă patima, pe care o răscolise cântecul în sufletul celor doi, începù să o chinuiască.

Vorbele calde ale avocatului despre muzica divină alui Beethoven îi sunau așa de curios în urechi în aceste clipe sfinte, când ar fi trebuit să vorbească la adăpostul privirilor străine numai ochii și inima. Ar fi voit să-i răspundă, dar nu știă ce. Își dădea bine seama din neliniștea ce-o cucerea pe fiecare clipă, înecându-i vorbele și încurcându-i

gândurile, că stă în fața uneia din acele clipe rare din viața sa săracă în farmecile unei iubiri ideale, de care trebuia să se folosească repede, înainte de ce aveă să-și ia sborul pentru totdeauna, adăogând la durerea mută de până atunci și glasul tânguitor al regretului, care s'o certe veșnic, că n'a gustat din cupa fericirii visate, pe care o soartă capricioasă i-o îmbiă târziu așa de ispititor.

O luptă strașnică de-o clipă îi răscoli mințile aiurite. Apoi luă hotărîrea cea mare și grea. Înzădar căută s'o oprească dela acest pas neiertat chipul de slugă bună și credincioasă a soțului, ce pirotia alături obosit, neîndrăznind să le strice petrecerea; nici umbra desnădăjduită a mamei moarte, ce-i fulgeră o clipă în preajma ochilor tulburi de patimă, aducându-i par'că încă odată aminte de toate binefacerile soțului și de chipul de înger al micuțului, nu-i putură înăbuși glasul sălbatec al sângelui.

C'un țipăt scurt, tăios, ce făcù pe amândoi bărbații să sară ca mușcați de șarpe în sus, căzù cu sgomot surd la pământ, în nesimțire. Apoi, după câteva clipe lungi, chinuitoare își deschise leneș ochii frumoși, înrouați și-i pironi adânc în privirile speriate ale avocatului, ce stă plecat deasupra-i, ținându-i mâinile. Iar în loc de răspuns la întrebările tremurate ale bărbatului, ori de se simte mai bine, ea îl trimise cu glas scăzut, înăbușit de bătăile repezi ale inimii, ce amenințau acum să o înnece în adevăr, după doctor...

Înfiorat de frica mare, ce trebuie să încerce din senin, și de frigul aprig al iernii, receptorul înaintează găfăind prin nămeți spre locuința doctorului, care o să-i însănătoșeze nevasta, iar în urmă-i crivățul hain hohoțește înfundat, ca glasul înăbușit al unui duh rău, ascuns în negura nopții, ce-și bate joc de prostia bietului om înșelat...

Liviu Marian.

Literatura bulgărească actuală.

Vieța socio-politică a Bulgariei de acum se caracterizează prin votul universal și organizarea politică a țărănimii la sate, prin atârnarea vieții ei politice, în cea mai mare parte, de voința sau dorințele Rusiei, dar și prin existența unui curent cu tendinți proprii bulgărești și antirusești, — acesta, pe cât eu îmi dau cu gândul, rod mai cu seamă al ideilor și acțiunii partidului politic stambulovist.

Correspunzător acestui mediu social, pe cât mi se pare, și literatura bulgărească de acum se înfățișează sub trei aspecte deosebite, cu tot atâtea idei călăuzitoare. De altfel, chiar un critic bulgar, Spas Ganev, în revista „Bălgarska Sbirka“ (dela 1 Febr. 1910), constată că la Bulgari ființează: o literatură tendențioasă, o literatură modernistă și în sfârșit o literatură propriu națională.

I. Literatura tendențioasă e, pe cât se pare, o importanță din Rusia, împărăția „țarului liberator“ care, precum am văzut, a acaparat în mare parte viața socio-politică a Bulgariei. Țărănismul pesimist de acolo a trecut și aici, prin mijlocirea ideilor politice ale narodnicilor Ruși.

Caracteristica acestei literaturi e, la Bulgari, că scriitorii ei urmăresc, în lucrările lor, nu atât emoția estetică cât anumite idei și tendințe cu deosebire politice și sociale. Această literatură e împotriva oricărei tradiții; și de aceea ea duce luptă pentru anumite reforme sociale, prin cari crede că se vor îndrepta relele și nevoile de astăzi ale vieții și se va întronă binele, egalitatea și frăția între Bulgari. Operele acestei literaturi tendențioase pare că mai mult dărâmă, dar fără să poată crea ceva; fiindcă ea pune viața bulgărească în cadre luate dela alt popor, o pune în calupuri, în formule, care ar putea trăi în Bulgaria numai dacă s'ar evita anumitele caractere, particularitățile naționale ale vieții bulgărești. Așa crede, cel puțin, despre această literatură curentul naționalist și criticii din cuprinsul acestuia, ca Ganev.

De altfel această literatură tendențioasă nu e mare, în Bulgaria, nici prin cantitatea produselor ei și nici barem prin puterea talentelor care o clădesc. Ea n'are romane și drame. Dar are mai cu seamă nuvele. Cel mai de seamă reprezentant al nuvelisticii acestui curent literar e A. Karima. Produsele lui, tendențioase peste tot și pesimiste, ca la Ruși, nu văd decât proletari în mizerie, desculți și nevoiași, pe care îi inventează numai spre a-și susține teza-i socialistă de răsturnare a organizării sociale actuale bulgare. Nu e vorba că nuvelele acestuia sunt slabe, relativ, poate nu atât din pricina tendenționismului social dintr'ânsele, cât mai ales fiindcă el, scriitorul lor, n'are un talent însemnat. Lipsa lui de talent puternic se vede și din lipsa de viață a personajilor și scenelor din nuvelele sale.

Această literatură tendențioasă e însă ceva mai fericită în poezie. Aici are un talent mai puternic, pe Poljanov, reprezentantul curentului. În volumul său

cu titlul „Dela răsărit la apus“ („Ot Iztok do zapad“), poetul acesta a adunat floarea gândirii omenești răsărită în sufletul lui Socrate, al Cleopatrei și robului ei, și 'n sufletul Mântuitorului Hristos. Poljanov trăește numai în gândirea și simțirea acestora, deci într'o lume care nu mai este sau care, în parte, nici n'a fost vreodată; și, din acea închipită lume el aruncă disprețul său către mediul de acum în care — crede Poljanov — nu vor mai fi nici apăsați, nici robi, nici nevoiași, nici mizerii, dar și nici bogați. Sunt în acest volum al lui Poljanov bucăți de o înaltă poezie, cu toate că ele sunt mai de seamă prin gândirea dintr'ânsele decât prin simțirea poetică ce le însufleștește. Și, cu tot tendenționismul lor care, se crede, le scade valoarea poetică și le slăbește căldura, „ele (zice un alt Bulgar Nic. Atanasov în „Bălgarska Sbirka“ dela 1 Ianuarie 1910) îți vin în minte multă vreme; avântul lor te ține lung timp încordat și te fac să gândești, așa cum nici unul dintre literații noștri nu te împinge să gândești și să simți“.

Acest curent literar tendenționist nu are realitatea vieții bulgare drept temelie, zic unii Bulgari; de asta el nici nu poate avea mai mulți reprezentanți-scriitori, și tot de aceasta nu va putea trăi multă vreme. „In nici una din literaturile Europei apusene, — zice Spas Ganev — literatura tendențioasă nu a fost puternică multă vreme și nu a dat ceva trainic. Așa va fi și la noi. Viitorul ei e limpede. Totul, ce va rămâne într'o zi dintr'ansa va fi numai „fum“, — „fumul“ lui Turgeniev. Iată de ce noi o privim pe ea și produsele ei ca pe o boală, de care cu cât ne vindecăm mai repede cu atât va fi mai bine pentru noi“.

II. Literatura modernistă nu pornește nici ea din viața și sufletul poporului bulgăresc, ci e tot imitatoare. Numai că, pe când cea tendenționistă imitează spiritul politico-literar al socialismului și țărănismului rusesc, aceasta modernistă imitează apusul și în deosebi literatura franceză. Acest curent literar nu este altceva, după aprecierea unor critici Bulgari, decât imitarea Parnasienilor, a decadentismului și simbolismului apusean.

Precum literatura aceasta din apus e aristocratică în apucăturile sale, tot așa la Bulgari ea desprețuiește masa cea mare a poporului și puțin îi pasă de gândirile, aspirațiile și nevoile bulgărești. Tendenționistii simt numai pentru popor, pe care nu-l văd decât în mizerie; iar modernistii aceștia nici nu se uită la popor, ca și cum ei nu trăesc pe pământul bulgăresc, ci într'o lume abstractă, și fac numai artă pentru artă. Curentul acesta are drame și poezii numeroase. El formează, de altfel chiar o școală în care infloresc mulți din generația cea mai nouă bulgară, ca lavorov și Kiril Hristov sau Trajanov. Aceștia deseori scriu acum în urmă în prea luxoasa revistă dela Sofia Hudožestvena Kultura.

Dar deasupra tuturor acestora se ridică, prin talentul său, Penčo Slavejcov, directorul Bibliotecii

Naționale din Sofia, dascălul chiar al moderniştilor-simbolişti ai Bulgariei și ceva mai în vârstă decât ceilalți din școala lui. Din simțirea aristocratică a sufletului său, această scoate la anul 1888 întâiul său volum de poezii Landiși, adecă buchet de Lăcrămioare, culese de el, departe de mulțimea pe care o desprețuește, în câmpiile patriei sale, atât în diminețile înrouate, cât și în nopțile întunecoase ori luminate de lună. După opt ani, la 1896 tipărește Epičeskija Pěsni, adecă Căntece Epice; apoi la 1898: Blēnove, adecă Iluzii, mai în urmă Sănza ștastie, adecă Visul după fericire. A mai scris Penčo Slavejkov și altele. În toate el apare un idealist, care ironizează vieța societății în care trăește, și, pentrucă o desprețuește acolo, din pricina ordinului în care înoată, el, suflet aristocratic se retrage departe în câmpuri aerisite, răcoase și curate.

Interesant e a se ști cum apreciază generația cultă a Bulgariei pe acest Slavejkov.

Unii îl socotesc cel mai mare poet al poporului bulgăresc de astăzi. În creațiile lui moderniste văd cea mai înaltă evoluție literară, cătră care s'a dezvoltat și la care trebuie să se mențină literatura bulgărească. Un bulgar Dr. K. K. Krstev-Miroľjubov, scriind despre „Die neue bulgarische Literatur“ în revista germană „Internationale Wochenschrift für Wissenschaften, Kunst und Technik“ din 1909, zice că P. Slavejkov e cel mai mare poet al Bulgarilor, cu firea unui Goethe, atât după plasticitatea creațiilor cât și după adâncimea observațiilor lui artistice.

Alții însă, și anume partizanii celui de al treilea curent literar național de care vom vorbi, văd în el pe un simplu versificator. Astfel criticul Spas Ganev zice: toți care privesc obiectiv la lucrarea poetică a lui P. Slavejkov, nu pot să creadă decât că el e un obișnuit imitator, versificator de versuri moderne, un „pisar“ cu gustul și vederile rafinate ale Apusului trecute prin calupul european, dar cari nu corespund vieții bulgărești. Produsele tehnice artistice a lui P. Slavejkov, zice Ganev, vor rămânea întotdeauna neînțelese și nevăzute de marele public pentru simplul motiv că ele sunt numai niște ficțiuni. De aceea, continuă Ganev, curentul, pe care-l reprezintă Slavejkov, nu-l considerăm decât ca o boală a vremii, și ne bucurăm că n'are caracter cronic și că în curând ne vom lecul de el“.

III. Literatura națională e rodul curentului celui mai puternic din Bulgaria. Ea se îndeletnicește cu vieța țaranului și a orășanului, cu ceea a bogatului ca și cu săracul umilit, așa cum îi găsește pe aceștia în poporul bulgăresc. Curentul acesta dar se ferește de pesimismul fărănăst al școalei tendențioase ca și de aristocratismul celei modernisto-simboliste. Astfel, cel puțin, o apreciază partizanii ei.

Principiile călăuzitoare ale acestui curent sunt că: creațiunile artistice bulgărești trebuie să stea afară și peste orice școală și modă streină; artistul bulgar poate lua ceva din toate școlile literare, dar totul să-l asimileze și să-l transforme în școala bulgărească, singura dela care se cuvine să se inspire; creațiunile

artistice bulgare să aibă caracter național, precum caracter național au avut creațiile tuturor geniilor popoarelor, ale lui Omer, Molière, Goethe, Victor Hugo, Mickevicz, Pușkin, Gogol etc., cari au fost expresia sufletului poporului lor; artistul bulgar n'are nevoie să treacă hotarul țării sale, spre a-și lua subiecte și materiale pentru lucrări, căci vieța de acum și trecută a Bulgarilor îi poate oferi destule, dintre care multe chiar nelucrate, iar natura Bulgariei îi desfășură destule frumuseși; literatul bulgar trebuie să lumineze ca o făclie enumăratele rane ale organismului neamului său și să fie ecoul celor ce suferă; scriitorul bulgar trebuie să stea în cât mai strânsă legătură sufletească cu gândul și simțirea poporului său, și de asta să ia drept temelie a inspirațiilor și creațiilor sale pe cele ale milioanele de Bulgari; literatura frumoasă bulgărească trebuie ca pe de o parte să se silească a da cetitorilor bulgari hrană sufletească rodnică pentru vieța, iară pe de alta să deștepte și să întrețină într'ânșii iubire pentru poporul și țara lor. Numai lucrând astfel, literații bulgari nu se ciocnesc cu idealul național al poporului lor, — spun criticii și partizanii acestui curent literar național de care vorbim.

Pecând curentul tendenționist și cel modernist sunt cu totul noi în literatura bulgărească, acesta național e mult mai vechiu; el se naște odată cu deșteptarea poporului bulgăresc în întâia jumătate a veacului al XIX, și încă de atunci avu reprezentanți de seamă mereu până astăzi, în poezia lirică, nuvelă, dramă, roman. Acum cel mai însemnat reprezentant al acestui curent e Ivan Vazov, care, în același timp, e socotit de marea majoritate drept cel mai mare poet al Bulgarilor (afară, firește, de cei, ceva mai puțini, cari dau acest titlu lui Penčo Slavejkov).

Ivan Vazov s'a născut la 1850, și scoate întâiul său volum de poezii lirice la 1878, după care apoi urmează altele. În ele poetul se intraripează dinaintea frumuseților naturii câmpiilor și pădurilor Bulgariei, și ascultă cu înviorătoare duioșie cântecele poporane ale guslei. El scrie și epoei. „Epopeja Zabytyh“, adecă „Epopeia celor morți“, cuprinde între altele niște ode închinare eroilor care au murit pentru libertatea Bulgariei; ele sunt de un așa puternic avânt și armonie a versului, încât sunt apreciate că nu mai au păreche în literatura bulgărească. Și romane a scris Vazov, toate relative la vieța istorică a Bulgarilor. Între altele să cităm romanu-i „Pod igom“, adecă „Sub jug“, în care se zugrăvește vieța poporului bulgăresc în vremea robiei sub Turci.

Iar dramele-i, sunt și ele creații ale aceluiași curent național, care cere ca scriitorul să nu treacă hotarele țării sale în alegerea subiectului și a motivelor de tratare. Dintre dramele lui Vazov să cităm pe cea mai nouă, de anul trecut, „Borislav“, care a stârnit și oarecare violente atacuri din partea curentului literar modernist al lui Penčo Slavejkov. Acțiunea se petrece în secl. XIII, anume sub domnia lui Asan II, țarul Bulgarilor, a cărui fică Tamara iubește pe Borislav, eroicul voevod biruitor al Cumanilor și al altor dușmani ai Bulgariei. După multe piedeci, izvorite mai

cu seamă din pricina combinațiilor politice ale lui Asan care se hotărî la început să mărite pe Tamara după regele Neapolului, acțiunea se isprăvește cu biruința dragostei dintre ea și Borislav. Atunci Asan își căsătorește fiica cu acest viteaz al oștirilor sale.

„Bălgarska Sbirka“ din Maiu 1910 ne spune că niciodată n'a fost pe scena teatrului bulgăresc atâta entuziasm ca la reprezentarea piesei „Borislav“ a lui Vazov. Numai în Sofia, drama aceasta s'a dat de 30 de ori, în sezonul trecut. Iar în alte orașe și pe la sate, ea s'a dat de 80 de ori de cătră diferite trupe de actori. În orașele Filipopoli și Stara-Zagora s'a reprezentat de 20 de ori pe rând. În total, în acest sezon teatral, „Borislav“ s'a dat de 150 de ori în Bulgaria.

Din mai toate orașele, pe unde ea s'a reprezentat, Vazov a primit telegrame și scrisori de preamărire și felicitări. Curentul pentru această dramă se întinse așa de larg în Bulgaria, încât multor băeți atunci născuți li se dete numele de Borislav, iar fetelor Tamara; chiar localurilor publice din Sofia li se dete numele „Borislav“. Ba și unei mașini de cusut, lucrată în Germania, i se puse eticheta „Borislav“.

„Haita de nenorociți însă și socialiști — spune numărul pomenit din „Bălgarska Sbirka“ — s'a năpustit cu pisma lor împotriva lui Vazov, iubitul poporului“.

„Secretul acestei mari izbânzi a lui Vazov stă însă — spun criticii pomeniți Ganev și Atanasov — în aceea că el, prin această dramă, ca prin toate lucrările sale, de altfel, a deșteptat sentimentele naționale ale poporului, desfășurând dinainte-i trecutul. Iar acest trecut e bogat în subiecte dramatice, e plin de înalte învățături pentru generația de astăzi, cu deosebire pentru tânăra generație, care și-a pierdut credința din pricina învățăturilor moderniste antinaționale“. Iar Vazov însuși, într'un interviu, spune: „am căutat, prin această piesă, să înfățișez în puternice forme artistice puterea sufletului bulgăresc în mijlocul acestei bolnăvicioase mode de a se lepăda de tot ce e al nostru“.

Aluzii cu deosebire la curentul modernist al lui Penčo Slavejkov, care-i avea „haita de nenorociți și socialiști“ și care găsește că nici talent și nici artă nu e în lucrările lui Vazov și ale curentului naționalist al lui ci numai goale declamații patriotice!

De altfel, n'ar strică, poate, ca, până ce ne vom ocupa mai amănunțit de felurii scriitori ai acestor curente, să reliefăm acum o clipă felul artei lui Vazov.

Se știe că la 24 Iunie c. s'a început la Sofia congresul slav. Comitetul organizator al congresului a pus un premiu, pentru cea mai bună poezie de salutare adresată oaspeților Slavi cari aveau să vie în capitala Bulgariei. Congresul a fost considerat de literații moderniști ca operă a Rusiei și tendințelor ei panslaviste, — influență a Rusiei, pe care moder-

Vieța corespondenților din războiu.

niștii o combat nu numai în literatură ci și în politică. De aceasta, firește, modernii n'au luat parte la concurs. Au concurat însă poeți din curentul național. Premiul s'a dat lui Vazov, care a scris următoarea poezie, publicată de „Bălgarska Sbirka“ 'n numărul dela 1 Iunie 1910:

Cântec de salutare.

(Cu prilejul celui de-al doilea „Congres slav pregătit“ ținut în Sofia în Iunie 1910).

Bine-ați venit, o oaspeți dragi,
Bine-ați venit, o frați Slaveni!
Vouă — salaturile noastre dulci,
Vouă — prinos inimile noastre.

Veniți, ca inimile noastre — de rude, frățești,
Încălzite de iubire să ni le lipim:
Aceleași simțiri pe toți ne mișcă,
Precum și acelaș nobil gând.

Prin truda noastră a tuturora, prin mintea
Și puteri unite, putem să ne vedem,
Și împreună să clădim puternic
Tăria culturală slavă.

Iar o curată bucurie astăzi
Sufletul lumii slave întregi cuprinde.
Bine-ați venit o oaspeți dragi,
Bine-ați venit, o frați Slaveni.

Cam în acest sens panslavist se reliefează întregă activitatea literară a lui Vazov, cu toate că, la dreptul vorbind, se simte în ea bine filorusismul întregului curent al lui, filorusism pe care violent îl combate curentul modernist al lui Penčo Slavejkov. De altfel modernii bulgari, în deobște, numesc, cum pomenirăm mai sus, „goale declamații patriotice“ produsele literare ale întregii școale a lui Vazov.

Cu aceste trei aspecte, așa dar, ni se înfățișează literatura frumoasă bulgărească astăzi.

(„V. R.“ 1910).

Ilie Bărbulescu.

Poezie.

Vino — uite că ți-am pus
Strune aurite lirei,
Uită câte ți le-am spus
Cântă-ne povestea Mirei.

O ridică ochii grei
Pice lacrăma amară,
Spune-ne iubirea ei
Fără nici o primăvară.

Aur îți vom dărui
Laur verde și renume —
Spune-o după cum o știi
Ai trăit-o doar în lume.

De va fi păcătuț
Nu te teme de lumină,
Pentru sufletul robit
Nici păcatul nu e vină.

— Cum s'o spun cu ochii grei
Și cu inima 'ntristată...
Nu, mai știi povestea ei
N'am știut-o niciodată.

De-aș uita-o și pe-a mea
De-aș uită că mai e soare,
Și că mai răsare-o stea
Ca și mine — călătoare.

Cum aș vrea din văi adânci,
Prin a codrilor desime,
Să mă urc în sus pe stânci
S'arunc lira 'n adâncime.

Maria Cunțan.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

XX.

Ion Florea sosise în orașul T. M. noaptea târziu. Luă o cameră la hotel, lăsă să-i ducă bagajul, și intră să cineze. Eră rupt de foame. De când plecase nu se întâlni cu fețe cunoscute. În tren călători într'un cupeu c'un singur călător. Un domn gras, cu bărbia lucie. Domnul acela sforăi în tot cursul călătoriei. Din când în când părea că se înneacă. Dar Ion Florea îi eră foarte recunoscător: acela eră străin și-și mai ținea și ochii închiși.

La gară un furnicar de lume necunoscută. Vizitiul asemenea eră străin. Hotelul îi părû simpatic, deși eră o clădire veche c'un aranjament ca vai de el. Dar servitorii, chelnerii, stăpânul, toți erau străini. Lui Ion Florea îi părû că-i într'altă lume. Respiră ușurat, și intrând în restaurant să cineze, văzû cu satisfacție că nu-l salută nime. Câteva capete se întoarseră spre el, îl priviră o clipă, apoi oaspeții își continuară nepăsători conversațiile.

El mâncă cu poftă de lup, ca și când ar flămânzi de zile întregi. Simțea goluri mari, lacome într'ânsul. Bău și vin, aprinse și o țigaretă. El privea cu fruntea ridicată în jurul său. Gustă cu deliciu situația lui de

om necunoscut de nime în sala aceasta. Cum i se înseninau gândurile, cum îi creșteau puterile! El sorbea mereu din pahar, și se interesă tot mai tare de conversațiile dela mesele vecine. Simțea și el gust de vorbă.

Ii plăcû atât de mult primirea aceasta ce i s'a făcut, încât, se hotărî să rămână cu locuința la hotel. Când se așeză în pat în camera strâmtă dela catul întâi, simți o nespusă mulțumire. Avea senzația că nu s'a întâmplat nimic, c'a fost prada unui vis înfricoșat, că-i iarăși candidatul de mai de mult care trece dintr'un oraș într'altul. Adormi fericit și în noaptea aceea se visase acasă în Broșteni, student tânăr. Văzû pe bădicul Petru Florea, pe slugulița lor deacasă. Visul acela fû plin de râs, de străluciri. De mult nu se mai visase Ion Florea acasă.

Dimineața următoare se sculă târziu, surizător. Visul de azi noapte îl mângăia mereu. El plăti hotelierului chiria pe o lună și eși să vadă orașul.

Orașul eră vechiu, cu uliți strâmte, rău pardosite, cu edificiile întunecate. Ion Florea însă îl află foarte simpatic. Ii părea chiar că încă nu a trecut printr'un oraș așa de drăguț. El rătăci mult, cutrieră și străzile

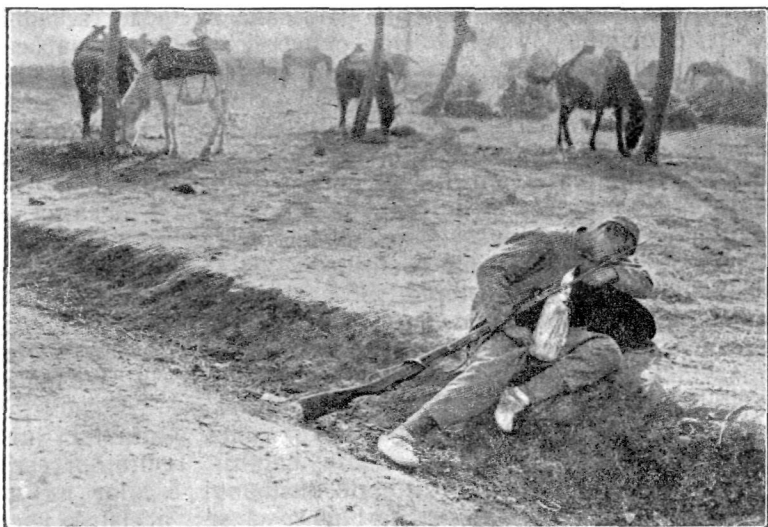
celea mai dosite, mai murdare. Apoi se întorcea mereu în piață. Aici se învârtă lumea mai multă, trotoarele erau asfaltate. Aici erau celea mai de seamă prăvălii. Candidatul revenia mereu în piață voind să pună la încercare pe trecători: îl cunoaște cineva? Nu-l cunoștea nime și curajul lui creștea tot mai tare. Se opriă în fața vitrinelor, cuteză chiar să fixeze pe cutare trecător. Dar, nime nu-l cunoștea.

Trei zile în șir gustă deliciul acestei situații de om necunoscut, și Ion Florea se simțea mai fericit ca niciodată. Ii părea c'a ajuns undeva la capătul lumii, că-i pe un alt tărâm.

Dar în ziua a patra, trebui să-și deschidă geamantanul să-și iee o cravată și un guler. La vederea, la pipăirea acestor obiecte neînsemnate, fugi deodată tot farmecul din jurul său, și el văzu, înspăimântat, realitatea. El fugise dinaintea domnișoarei Grecu, înșelase și pe Olimpia! De când i se coborî această conștiință în suflet el eșia rar pe stradă. Vedeă că oamenii nu-l cunoșteau, totuș plimbările lui îi deveniră chinuitoare. Se așteptă ca în orice clipă să întâlnească vreun cunoscut. Chiar fețele acestea străine începuseră să le privească bănuitor.

Cum nu se gândise nici să studieze pentru examen, nici să intre în vreo cancelarie, el stă cu ziua de cap gândindu-se. Spunând adevărul, el mai mult urmărea gândurile cari se treziau în el, izvorau mereu ca dintr'un izvor nesecat.

Eră minciună că înșelase pe d-na Olimpia. Sentința aceasta i se cristalizase mai întâi. El fugise dinaintea Mărioarei. Cu ea nu putea să se mai întâlnească. Poate se temeă și de domnul Grecu. De aici din depărtare, lucru ciudat, el se putea gândi, ș'o putea închipui pe Mărioara. El rămânea ceasuri întregi gândindu-se la toate amintirile ce-l legau de domnișoara Grecu. Incepând cu grădina internatului de fetițe și până la seara despărțirii, el se vedeă în zilele acelea de fericire. Ion Florea urmărea în tăcere desfășurarea acelor tablouri nespuse de frumoase, de curate. O nemărginită părere de rău îi umplea sufletul când Mărioara deschidea poarta și intra repede în noapte. Apoi deodată se cutremură, și ascultă înghețat de spaimă. Din adâncurile ființei lui începea să vorbească un dușman neîndurat. Vorbea rar, cu glas adânc ca de clopot. La fiecare cu-

Un soldat montenegrin visând triumful țării lui.

vânt sufletul lui Florea tremură de durere, simțea chiar o'nesfârșită suferință fizică, în cap, în membre, în tot trupul. Dușmanul zicea:

„Nu te mai gândi că e 'nzadar. Vieța ta putea să fie strălucitoare, fericirea ta nemărginită. Copilița aceea n'a mințit când își săltă rochițele prin grădina internatului, ca un înger aripioarele. Eră un înger! Și te iubea. Ți-ar fi umplut vieța c'o nesfârșită fericire. Știi cum se alipea de tine, ca mlădița de un stejar puternic? Știi cum îi înfloreau obrăjorii când te zărea de departe? Iți aduci aminte de sărutul ei? Așa-i, par'că te-a sărutat o păsărică a ceriului. Ei bine, toate acestea au trecut, nu mai sunt. Din vina ta. Tu ți-ai întunecat vieța. Tu ai înșelat-o pe Mărioara scârbos. Da, scârbos! Să nu te mai poți întoarce niciodată la ea!

— Niciodată!“ repetă cu spaimă Ion Florea.

„Da, niciodată, începe cel din adâncuri. Gândește-te și nu vei afla cale de întoarcere. Ea, pe urma ta se va ofili, se va veșteji. Pentru că te-a iubit. Tu știi că te-a iubit mult. Cum să te ierte? Te-ar putea ierta? Intre voi stă o femeie, care e mama Mărioarei. Dacă ar stă o altă femeie, te-ar mai putea ierta. Dar așa tu vei rămâneă ceeace ești, veșnic departe de fată, vei rămâneă un mișel, și te vei cufundă adânc și tot mai adânc în noroiu.

— Tot mai adânc!“ repetă Florea privind speriat prin casă.

„Da, nu te miră. Ca tine mai sunt destui. Olimpicii mai sunt destule“.

Dar când ajungea aici glasul din adâncul ființei lui, Ion Florea se ridică de pe scaun și cercă să-l înnădușe pe acel dusman din lăuntru. Nu putea suferi ca cineva să o atingă pe doamna Olimpia. Olimpia? Ah! în câte

seri o doriă acum și-o așteptă să-i cadă în brațe. „Doamna Olimpia? Dar o femeie ca asta n'ai văzut încă, biet ticălos din sufletul meu“, îi zicea dușmanului.

Intr'adevăr, după ce pricepù realitatea, Ion Florea așteptă serile, nopțile să sosească doamna Olimpia. Simțurile lui puternice, tinere, otrăvite odată de dulceața ucigătoare a patimilor se treziau, se răsculau împotriva lui, îi pricinuiau suferințe cumplite. El părea că nu mai poate s'o aștepte. Și camera lui din hotel se schimbă în loc de tortură. In ceasurile de așteptare toată vieța lui se concentră într'o singură dorință: s'o aibă în brațele sale pe Olimpia. El simțea că femeia aceea eră deacum stăpână pe toată pârțicica din trupul lui.

Așteptând-o râdea îngrozitor de dușmanul de mai înainte. Cu Olimpia nu-i păsă să se cufunde cât de adânc.

El își simțea justificată căderea, când se gândea numai la doamna Olimpia. Nu vedea nici o greșală în faptul că va trăi cu femeia aceea.

Dar spre nenorocirea lui, vechiul dușman din suflet tot mereu îi arată că la spatele doamnei Olimpia plânge Mărioara. Aici în depărtare vechea lui conștiință care-l muștră de păcat, creștea în puteri și cu limpezimea argumentelor sale îl atacă mereu, cu neîndurare. Erau clipe când Ion Florea simțea cum i se rătăcește mintea, și ar fi dorit din toată inima să înnebunească. D-na Olimpia îl robia serile și nopțile, dar ziua la lumina soarelui i se arată neconținut Mărioara, și glasul din adâncurile ființei lui îl înspăimântă tot mai mult.

Intr'o zi spre seară Ion Florea eși să se plimbe puțin. Capul îi vâjâia. Se gândea la doamna Olimpia. Primise o scrisoare dela dânsa, în care îi mărturisîă dragostea ei nemărginită. Cuvintele din acea epistolă fură ca de foc. Li umplù toate simțurile lui Ion Florea cu delicii și chinuri.

Cum mergea cu capul plecat, deodată zări înaintea sa o doamnă care umblă cu eleganță. Formele pline ale trupului se distingueau rotunde. Ion Florea merse mult în urma ei. O privi cu lăcomie, ca un om flămând. O doriă.

Când fù conștiu de ceeace voește, el se oprî cu inima scârbită, și se întoarse numai decât în camera lui întunecată. O baltă grea de venin greșos îi inundă inima.

„Așadar aici aș fi ajuns“, își zise el scârbit de sine însuș. Dar în conștiința lui se făcù lumină: „Dacă n'ar fi domnișoara Grecu eu n'aș avea nici o muștrare de cuget. Aș trece la braț cu doamna Olimpia, aș râde și aș fi fericit“, își zise într'un târziu.

El se siliă s'o urască pe Mărioara, să blasteme ceasul în care a văzut-o. Dar inima lui rămâneă mută. El simțea că de fata aceea nu se poate prinde nici ura, nici blăstămîul lui.

Zece zile nu s'a întâlnit cu nici un cunoscut, dar dela o vreme nici nu mai cercetă oamenii. Chinurile cari îi înviforau sufletul îl făcea să observe tot mai puțin din ceeace se petrecea în jurul lui. In seara zilei de unsprezece August Ion Florea cină ca de obicei singur la o masă în restaurantul hotelului. Măncă încet, cu silă. Deodată simți pe umărul lui mâna unui om. Trăsărind își ridică capul.

„Ce doriți?“ îl întrebă repede.

In fața lui rângea un tânăr slab, cu umerii obrazilor eșiți, cu ochii foarte vioi.

„Iar nu mă cunoști Ioane Floreo“, zise acela c'ò voce răgușită. „Să vede că așa mi-e scris: de câteori mă întâlnesc cu tine, după un restimp mai îndelungat, nu mă cunoști“. El rânjiă, arătându-și dinții lați. Florea îl cercetă cu deamănuntul. Li venî ceva în minte, dar foarte neclar.

„Intr'adevăr nu te cunosc! Cel puțin nu-mi aduc aminte“, răspuse Ion Florea.

„Dar gândește-te, frate, la seara aceea, în capitală, la locuința ta. Erai tu și Roșu, când intrând la voi nu m'ați cunoscut“.

Ceeace-i venî mai înainte neclar în minte lui Ion Florea, acum se limpezi deodată.

„Petru Botezan“, zise el cu vocea înfiorată, căci deodată cu numele își aminti și de scena aceea îngrozitoare. Simți în braț o durere vie unde-l încolțise acela cu degetele.

„Da, eu, iubite prietino. Imi dai voie să-mi iau un scaun?“ întrebă așezându-se la masă. „De-atunci au trecut mulți ani.“

— Mulți“, răspuse încet Florea.

„Tu ești avocat?“ îl întrebă Botezan ciocnînd c'un inel în paharul de pe masă.

„Să vie vin“, zise el chelnerului.

„Încă nu!“

— Ah! da, ai venit aici pentru censură“. Înțeleg, înțeleg!“ făcù acela ducându-și un deget la frunte. „Și ești de mult aici?“

— De vreo zece zile numai“, răspuse înfiorat Ion Florea.

„Tu vei fi deci avocat, începù Botezan. Eu, prietino, n'am nici o carieră. Pentru vieța asta nu se plătește să-ți faci o carieră“. El tăcù, umplù repede păhărelele și sorbi cu poftă lichidul auriu.

„Tu nu ți-ai luat doctoratul?“ îl întrebă Florea.

„Aș de unde! Ce-mi trebuie mie doctorate. Eu mi-am făcut, prietino, o lege pentru vieță: ori buni ori răi acelaș pământ ne va astupă. Eu, așa cum mă știi, adause rânjînd. Dar nu cu bătrâna! Ah! s'o fi luat dracul

Scorpia aceea eră să-mi pună capul! Abia am putut să-i scap din ghiară. Atunci când am fost la voi v'am băgat în sperieți, așa-i? Eram bolnav atunci, foarte greu, dragă prietino. Știi tu boli urite! Dar mi-a trecut peste vreo două luni. Și acum trăesc c'o jidovoaică. El rânji arătându-și dinții lați și galbeni. Nu-ți place? întrebă îndată.

— Ce să-mi placă?“ zise Florea, simțind cum disgestul îi trecea prin sânge ca un venin.

„Doctoratele mele! răsă Botezan. Ei prietino, tu poate ai alte păreri asupra vieții decât mine. Fiecare om vede vieța într'alt chip. Dar vieța ne face robii ei pe fiecare“.

Botezan umplea des paharele. Florea abia gustă vinul, dar celalalt îl golea totdeauna.

„E o femeie durdulie, caldă. Da, e ca o blană“, rânji Botezan.

„Cine?“ întrebă cutremurat Florea.

„Ei, cine! Jidovoaică mea. Imi am culcușul de un an și jumătate la ea. E văduvioară, adecă bărbatul său e internat într'o casă de sănătate. E bogată și darnică. El rânji lărgindu-și gura enormă. Știi ce-mi spune? Imi spune: nu credeam că un creștin să poată iubi așa! Splendidă femeie!“

Ion Florea se ridică palid dela masă. Ii părea că omul acesta vorbește anume ca să-l rănească pe dânsul.

„Cum, te și duci?“ întrebă uimit Botezan.

„Da. Imi pare rău, dar trebuie să-mi văd de carte“, răspuse Florea.

„Ei, apoi la revedere. O să ne mai întâlnim!“ zise Botezan strângându-i mâna.

Ion Florea plăti, și din ușe își mai întorșese odată capul și privi pe Botezan. Apoi eși.

Cinismul omului acesta îl revoltă. În noaptea aceea doamna Olimpia nu se apropie de el. Ion Florea se gândia mereu la acel om respingător. Și, din când în când, dușmanul din adâncurile ființei sale îi șoptea rece: și tu poți ajunge ca Botezan! Dar candidatul îl sugrumă repede. „Niciodată“, zicea el cu spaimă.

Însă omul acesta începă să-l intereseze. Încă în ziua următoare îl așteptă cu nerăbdare în restaurant, în acelaș loc. Botezan sosi târziu. Mirosia tare a băutură, și din ochii lui clipiă vițiu.

„Imi pare bine că nu te-ai culcat. Imi pare bine că te întâlnesc! Uf! am avut cu dumneaei o scenă! Ce scenă! rânji el șezând lângă Florea! Inchipuește-ți e geloasă! O jumătat' de zi dacă nu dau pe-acasă stă să-mi scoată ochii! Ș'acum, eu mai rămân așa la un pahar cu vin.“

— Pentru ce nu te 'nsoțește?“ întrebă cu interes Ion Florea.

„Nu vrea să iese în lume c'un creștin“, în-

cepă acesta privind după băutură pe masă. „Peste tot femeile află un deliciu nespus în dragostea ascunsă. Ah! s'o vezi cum mă îmbrățișează și mă mușcă cu dinții ei mărunți, de câteori întru în casă. Femeile, dragul meu, sunt celea mai mari egoiste de pe fața pământului.“

— Dar bărbații, ei nu sunt egoști? Mi se pare că nu-i mare deosebirea“, zise Ion Florea.

„Nu, frate, e o deosebire enormă“, începă Botezan. Chelnerul le puse vinul pe masă. După ce bău sorbind cu bucurie vinul, continuă: „Să mă iei de pildă pe mine. Acum eu iubesc o femeie o zi, o săptămână, dar în urmă o pot părăsi fără nici o durere când mă așteaptă alta. Eu nu mai sunt un băiat frumos. Am fost. Eu o știu asta. Și totuș, prietino, femeia care m'a îmbrățișat odată ar vrea să mă cufunde pentru totdeauna în ființa ei. Da, eu am cunoscut multe femei. Și pot să-ți spun că femeia e, cum să-ți spun, că plantele acelea grase, carnivore, care simțind bucățica de carne, se adună, se 'nchid și o mistuie. Femeia e cel mai mare egoist din lume!“ sfârși el cu mânie, izbindu-și păharul de masă.

Ion Florea își simția sufletul scârbit. Desprețuia pe acest străin din toată inima. Dar îi plăcea să-l cunoască tot mai deaproape.

„Și, pe urmă, cum v'ați împăcat? îl întrebă.

— Ca totdeauna! M'a pus în genunchi și a trebuit să jur pe ce am mai sfânt că-s nevinovat. Ah! ce găscă e femeia! Ea crede în jurăminte, ori cel puțin îi place să se înșele. Și, știi pentru ce? C'o singură țintă: să guste cât mai adânc din cupa plăcerilor. Egoismul lor le face oarbe și pe urmă le nenorocește. Eu jur, cuvintele pentru mine nu mai au nici o valoare. Dar dacă văd o femeie frumoasă, alta, crezi că n'o urmăresc? Nu-mi place? Dragă, toți bărbații iubesc un regiment întreg de femei frumoase! Și, poate că femeia nici să nu fie frumoasă. Eu pot să nu-i zăresc fața. Dar să-i văd o formă rotundă, tare, pe care o scoate la iveală haina. Crezi că n'o iubesc pentru această singură formă?“ El rânji înfiorător, deschizând o gură largă de pește.

Ion Florea simți o tulburare adâncă în suflet. Își adusese aminte de femeia pe care o urmări într'o seară trecută, și numai decât glasul cel ascuns îi șopti: „Vezi, și tu poți ajunge ca Botezan“. De data asta el nu cuteză să zică: „Niciodată“. Se simția rușinat în fața acestei lăpădături omenești, în fața lui Botezan. Pentru că deși da dreptate glasului dintr'ânsul, pe tânărul acesta care respiră vițiu îl disprețuia din adâncul sufletului.

El însă nu mai cuteză să-l întrebe nimic. Acela, amețit de vin, spuneă lucruri înfio-

rătoare. Nu putea vorbi despre altceva decât despre femei. Ion Florea cercă de câtevoari să abată conversația, însă nu reuși. Atunci, târziu, se ridică și-l părăsi. Ducea cu sine ceva din ființa acestui om în descompunere. Se simțea trist ca niciodată. Doriă să adoarmă, să nu se mai trezească.

Dar în celelalte două zile următoare el fu atras de Botezan ca de un magnet puternic. Il căută prin restaurante, prin cafenele până îl află. Și după ce ascultă aiurările aceuia se întorcea acasă cu sufletul tot mai trist. El nu mai auzia lupta celor doi dușmani dintr'ânsul. Numai unele sentințe, spuse mai tare, îi ajungeau la conștiință. Și atunci simțea dureri vii în creeri.

În seara zilei de cincisprezece August Ion Florea primi telegrama prin care d-na Olimpia îl aviză despre sosirea ei cu trenul de trei dimineața.

Vreo patru ceasuri viforul îi cântă înfiorător prin suflet. O doriă pe Olimpia cu toată puterea simțurilor flămânde de așteptare — vedeă prăpastia în care va cădea pentru totdeauna dacă se va întâlni cu doamna Olimpia. Patima lui creștea sălbatică, dar tot pe atât de puternică se ridică conștiința ticăloșiei sale. Chinurile lui erau cumplite. Ar fi voit să-și smulgă inima din piept, s'o calce în picioare. Plăcerile ce i le putea da doamna Olimpia îi aprindea sângele și-l făcea să respire greu. Vieața ce-l aștepta, mai ticăloasă decât a lui Botezan înghețată îndată focul din trupul său. Sufletul său se îngroziă de o așa vieață. Capul îi vâjâia, îl durea cumplit. Ah! dar nu putea, nu putea să n'o aștepte! Nu putea să n'o vadă! Cadă cât de adânc!

El își luă paltonul, pălăria, descuie ușa, și începă să se strecoare, furișându-se pe scări, pe stradă. Sufletul lui i-l apăsa acuma conștiința unei crime, și el se strecură pe străzi dosite, întunecoase, spre gară. Dar mai erau trei ceasuri până să sosească trenul. El, cum se furișă pe-o stradă laterală văză clipind geamurile unei cafenele și intră. Ii eră frig. I se sbăteau dinții în gură. I se părea că de departe se apropie un chiot îngrozitor. Ca și când ar fi mii de oameni și ar strigă din depărtare: „prindeți-l, nu-l lăsați!”

Cafeneaua eră de mâna a treia. Erau puțini oaspeți. Abia se asezase însă la o masă, și Petru Botezan fu lângă dânsul.

„Ah! dragul meu prietin, cât mi-a fost de dor de tine. Azi nu te-am văzut. Mă lași să te sârut?” El se aplecă cu gura lui largă de pește să-l sărute. Eră beat.

Ion Florea se sgudui, și-l împinse.

„Nu-i nimic, dragul meu prietin!” zise

acesta târând un scaun lângă Ion Florea. El eră îmbrăcat cu paltonul. Obrajii săi luceau galbeni ca la un mort. „Nu-i nimic, repeți el. Vom află noi copilițe să le sărutăm. Ai dreptate! Aci mă închin înaintea ta.

— Ești beat, Petre, ești beat ca un porc”, zise brutal Ion Florea, în care viforul cel cumplit de-acasă începă să urle din nou, îndată ce-l zări pe Botezan.

„Nu face nimic, prietine, că-s beat, rânji acesta. Pe unii ne îmbată vinul. Pe alții femeile, adause surizând cu răutate: De pildă, eu mă prind pe capul meu beat că 'n noaptea asta tu umbli dup'o muiere”.

Pe fiecare clipă cuvintele lui măreau viforul din sufletul lui Ion Florea. El voi să se ridice, să plece, dar picioarele nu-l slujiră. Începă să-l privească înspăimântat pe Botezan. Acesta își adusesse băutura, ceva lichioruri tari, și șezând iarăș lângă Florea începă, aruncându-i în față acreala băuturii.

„E înzadar, dragă prietine. Buni și răi suntem robii femeilor. Ele ne ticăloșesc pe noi. Și nu-i bărbatul care, prins odată în brațele lor, să mai aibă tăria de-a le părăsi. Nici nu se mai poate. Da — adause el după un restimp de tăcere — s'ar putea la început. Cine știe! Pe urmă tot un drac! Eu, de pildă, am avut ceasuri teribile în vieață. Ce crezi tu că eu am fost un fleac de om? Eu am avut gânduri de sinucidere, da, dragă prietine, gânduri de sinucidere. Pricepi tu ce-i asta? Tu nu pricepi! Dar eu, deatunci port revolverul acesta mereu cu mine”, adause el și scoase din buzunarul paltonului un revolver de oțel negru.

Privirile lui Florea se lipiră par'că de arma aceea mică, ciudată, pe care Botezan o pusese pe masă. Il privia mereu, în vreme ce Botezan vorbiă mai departe.

„Tu taci! Tu poate ești supărat pe mine că ți-am vorbit așa. Eu, prietine, sunt un ticălos. Da, un mare ticălos. Tu poate ai o domniță tânără, care te așteaptă! Ah! aceea-i o vieață de înger, nu de om. Atunci apoi, am greșit și mă iartă”.

El tăcū puțin și-și golî păhărelul cu lichid verziu.

„Dar iarăș, cine m'ar putea asigura pe mine, că tu nu te învârți dup'o rochie în noaptea asta? Ei drăcie, nu stă ca un sfânt. Toți suntem oameni.

— E plin?” întrebă deodată Ion Florea cu vocea limpede, vibrătoare, arătând revolverul.

„Da, e plin. Eu îl țin totdeauna încărcat. Ei, nu te teme, nu vreau să mă pușc. N'am cutezat niciodată. Dar uneori mi-e frică. De cine? Nu știu! Mi-e frică! Dar pe mine nu cutez să mă omor. Nici nu mai doresc acum să mor. Imi place în balta mea, imi place un

strop de băuturică. Ei, ce te uiți la mine așa de uimit? Nu eu, dar nici un om nu cutează să-și ia viața pentrucă se ticăloșește. Ca mine mai sunt destui. Și, fiecare ne tăvălim în tina noastră, și ne place. Azi nu mai sunt oameni cu voința tare“. El tăcù. Bău din nou. Ion Florea luă revolverul, îl cercetă puțin, apoi îl puse pe masă.

„Îți place? întebă cu bucurie Botezan.

Da, îmi place, răspunse liniștit Florea.

— O armă ca asta e de neprețuit. Ești cu

ea în siguranță oriunde ai fi. Mai ales... El se opri și privi spre ușa care cârțai. Intrau noi oaspeți. Dar, în aceeaș clipă Ion Florea luă arma, și, așezându-i țeava rece la tâmplă dreaptă, o descărcă.

Detunătura răsună în sală, țicâni în geamuri. Botezan țipă îngrozit și se răsturnă pe podele. Lumea se adună înspăimântată, palidă. Trupul lui Ion Florea se mai svârcoli puțin. Apoi îl cuprinse liniștea morții.

(Va urmă.)

Cronici.

Literatură.

Gerhart Hauptmann.

— A împlinit 50 de ani dela naștere și a fost distins cu marele premiu Nobel. —

Gerhart Hauptmann e cel mai mare și cel mai original scriitor în viață al Nemților. În opera lui a înveșnicit nota specifică a sufletului german.

Valoarea operei lui Hauptmann a fost multă vreme discutată și adversarii lui n'au amuțit nici astăzi, când întreaga Germanie i-a serbat cu însuflețire jubileul de 50 de ani dela naștere și când a fost distins cu marele premiu Nobel de 250.000 cor.

Gerhart Hauptmann s'a născut în 15 Noemvrie 1862 în Salzbrunn (Silezia) unde tatăl lui eră birtaș. Vieța lui e pe larg descrisă de un prietin al său Paul Schlenther, critic și fost director al „Burgtheater“-ului din Viena. Acum de curând a apărut o nouă ediție din această lucrare, ce poartă titlul „Gerhard Hauptmann, Leben und Werke“, care ne spune că marele scriitor al nemților a fost un student mediocru, așa de mediocru încât abiă a terminat patru clase liceale. A încercat mai multe cariere. Mai întâiu a vrut să se facă agronom pe moșiile unui unchiu bogat, dar ființa lui plăpândă nu s'a împăcat cu munca grea a câmpului. Cu sprîjinul fratelui său mai mare, Carol, el însuș scriitor, a studiat doi ani academia de Belle-arte din Breslau, vrând să se facă sculptor. Firea lui neastâmpărată, însă, nu și-a găsit odihnă nici aici. A trecut la Jena, unde a ascultat cursuri universitare — mai ales ale lui Haeckel — și a cetit mult, punându-se în curent cu mișcarea culturală modernă. Pe urmă a făcut o călătorie prin Italia, stabilindu-se în Roma, unde și-a deschis un atelier. Din această epocă (1883) datează prima lui lucrare literară „Promethidenos“, o imitație după „Child Harolds Pilgerfahrt“ (Pelerinajul lui Child Harold). Îmbolnăvindu-se a fost silit să se întoarcă din Italia. La vârsta de 22 de ani se însoară cu o fată bogată, Maria Thienemann, devine om independent, își continuă studiile la Berlin, cetește neconținut, se familiarizează, cu școala natu-

ralistă și începe să scrie. În 1889 publică piesa „Vor Sonnen Aufgang“ (Răsăritul soarelui), care a și fost reprezentată de Otto Brahm, care a întrezărit talentul

mare al noului scriitor. Cu „Hannele“ a ajuns pe scena teatrului „Berliner Schauspielhaus“, iar cu piesa „Die Weber“ (Țesătorii), reprezentată în 1894, a re-purtat un succes strălucit. Tot așa succes a avut cu piesa „Die versunkene Glocke“ (Clopotelul cufundat), reprezentată în 1896. De aici încolo Hauptmann începe să fie unul dintre cei mai mari scriitori ai Germaniei, dedicându-și întreagă vieța artei. Fiecare operă nouă e o pagină nouă din sbuciumările lui sufletești, din frământările lui artistice.

Asupra operei artistice create de Hauptmann a avut o puternică influență pământul în care s'a născut, țărișoara, care astăzi se mândrește cu numele lui. Hauptmann înainte de toate e un poet al Sileziei, un poet al vieții și al mediului, pe cari le-a cunoscut în copilărie. În scrierile lui se reoglindesc: frumusețile Sileziei, lupta pentru traiu a micilor industriași din satele Sileziei, credința ce stăpânește aceste suflete năcăjite și voința acestora de a învinge toate greutățile. Moștenirile sufletești l-au călăuzit în toate. Mai târziu și-a lărgit orizontul, inima lui a început să palpate și de durerile sociale umane, dar sufletul lui german a imprimat operilor în cari s'au manifestat aceste, nota specifică a rasei din care face parte. Chiar și faptul că creațiunile lui sunt inegale și așa de variate, par'că indică truda sufletului burghez german de a atinge culmile artei. Poporul din care face parte se poate mândri că prin creațiunile lui a îmbogățit literatura universală, aducând o notă nouă și originală. Acest fapt a îndemnat Academia din Stockholm să-l distingă pe Hauptmann cu premiul Nobel.) T. C.

Vieța culturală.

Unitatea noastră culturală.

Se vorbește atât de mult la noi despre unitatea culturală a tuturor Românilor, care se zice, că e suptul ideal al vremurilor noastre! Bărbații entuziaști dela 1848 și 1859 încă au accentuat aceasta, ca un punct de program al activității lor; — Kogălniceanu și-a numit revista: „Dacia literară“, Alecsandri a scris simbolica horă a unirei și asemenea și Costache Negri a strigat: „Să trăiască unirea tuturor Românilor“. Se 'nțelege, că ei nu s'au mulțumit numai cu câteva manifeste și articole platonice, ci atât Alecsandri, Kogălniceanu, Russo, Bălcescu, cât și mai târziu Eminescu au cutrierat întreg cuprinsul pământului românesc, au adunat poezii populare, au scris note frumoase și interesante despre „frații“, cari gem sub jugul greu al străinismului, indicând astfel calea, pe care ar avea să meargă urmașii. „Bucovina“ fraților Hurmuzachi, ca și revistele lui Kogălniceanu, accentuă și ea „adevărul cel mare“ al unității culturale a tuturor Românilor și întemeietorii ei întrețineau legături foarte strânse cu un Gheorghe Barițiu, întemeietorul „Gazetei Transilvaniei“. Prin serbarea dela Putna din anul 1871 alcătuită de Eminescu și Ioan Slavici pareă a se fi ajuns culmea acestor străduinți!

Însă după ce zilele de sărbătoare au trecut, după ce glasul marilor luptători a amuțit, au uitat și intelectualii români de pretutindeni gândul, care le în-

1) Celor ce se interesează de opera lui Hauptmann, le recomandăm „operile lui complete“ — lipsesc numai câteva neesențiale — apărute de curând în editura Fischer din Berlin, în 6 volume, cari se vând cu 24 coroane.

călzise tinereța, urmărindu-și fiecare scopurile sale particulare mai mult sau mai puțin „vajnice“ și neinteresându-se mai mult de mișcarea culturală, chiar și când a reinviat cu atâta putere și însuflețire tinerească în coloanele „Sămănătorului“. Și astfel și acest gând, ca și multe altele din idealurile generației, care ne-a dat unirea principatelor fără să aibă răgaz a-și săvârși opera, a rămas neînfăptuit, fiind și azi încă o taină a viitorului, o problemă nerezolvită decât în teorie de sărbători.

Că nu există o unitate culturală a tuturor Românilor, că nu există o opinie publică românească conștientă, care să nu se mărginească numai la câteva formule ruginite și fraze stereotipe, oricine are ochi poate s'o vadă, și ca dovadă vă cităm numai diferitele „păneri“ despre evenimentele actuale hotărâtoare pentru noi, pe cari le puteți citi în diferitele ziare românești și cari se bat cap în cap. O unitate politică, un organism unitar între limite hotărâte și definitive, presupune o unitate de obiceiuri, de forme juridice de drept și administrație, o unitate de interese economice și înainte de toate o unitate sufletească, culturală, care tuturor le impune aceleași aspirații înalte, pentru cari trebuie să se jertfească. Fiecare neam caută să-și împlinească astfel ființa și într'o formă și între hotare definitive, după ce sufletește e legat acuma de mult prin o cultură unitară și aceleași aspirații ideale. Acesta e un principiu fundamental al alcătuirii sociale a lumii, pe care numai noi Români, nu voim să-l recunoaștem întru toate. Și nici nu e mirare! Suntem împărțiți în atâtea fracțiuni, am luptat pentru atâtea împărțiri ale lumii, fără să ne alegem cu ceva, îndurăm atâtea influențe străine stricătioase, fără să reacționăm, încât sub astfel de împrejurări de bunăseamă, că ar fi foarte greu să susținem o organizație națională unitară, să pornim cu toții o acțiune hotărâtă. În Ardeal și Țara unghurească influența culturai germane și maghiare, la noi în Bucovina influența „culturai“ superioare germane reprezentate prin zările evreiești din Cernăuți, în România influența spiritului și culturai franceze, — nu știm întrucât vigouroasa cultură rusească a înrăurit vieța socială a Românilor basarabeni, — în Macedonia cultura grecească ne stăpânește sufletul, ne sugrumă, ne asimilează, ne corupe. Un popor, care devine deabia o ființă etnică unitară și deplină, se 'nțelege, că trebuie să împrumute dela străini, ceea ce e bun, numai binele. El trebuie însă să asimileze diferitele cuceriri ale civilizației, diferitele îndrumări noi ale culturai, numai întrucât îi permit puterile intelectuale, căci dacă va încerca prea mult, atuncia sau ființa națională i se va corupe printr'o cultură străină și va ajunge seacă și nefecundă, cum a ajuns cultura evreiască sau se va precipită și va cădea. În cazul întâiu va vegeta numai, fără să contribuie cu ceva real la progresul omenirii, în cazul al doilea, va peri, fără să lase o urmă cât de mică. Astfel liberalismul și democrația franceză la el va degenera în demagogie de stradă și corupție politică, propaganda pacifistă și „humanitaristă“, pe care statele pe deplin formate o pot

toleră, fiind de altminteră destul de inofensivă, îl va duce la înșuşirea negării ideii naţionale şi atunci cultura va fi un templu gol, care numai pe vremea propagandei „electorale“ se va împlea. Şi noi Românii ne-am precipitat întru adoptarea formelor civilizaţiei apusene, şi pe noi ne ameninţă căderea, dacă nu ne vom primumi, cât mai este vreme! Ce concluzii ciudate trag unii dintre intelectualii români, din ceace au învăţat în străinătate, puteţi vedea din faptul, că în România „cercurile anelor“, cu menirea de a răspândi cultura franceză, într'o vreme, când statistica ne arată, că avem mai mult decât 80% de analfabeţi, că Românii pier în oraşele Moldovei, într'o vreme, când Românii din ţerile înstrăinate se sbuciumă să-şi zidească o temelie sigură pentru şcoala viitorului! Nu e aceasta o concepţie pe dos despre aceea ce se zice „civilizaţie“ şi „cultură“? La noi în Bucovina... O! Dar veniţi de ne vizitaţi! Dacă voiţi să cetiţi în sufletele intelectualilor noştri, vi se va înfăişa o privese de tot edificătoare!...

Cum vedeţi, unitatea noastră culturală e mai mult negativă: aceleaşi scăderi în cuprinsul întregului pământ românesc, pe când foarte rar dăm de un gând, care se străduie să răsbată la lumină. Cât despre o opinie publică disciplinată sufleteşte, despre o propagandă culturală, cuprinzând toate clasele sociale şi toţi indivizii, nu poate fi vorbă, — doar de câteva indicaţii, de o apropiere desemnată în linii foarte vagi!

Aceleaşi scăderi, aceleaşi păcate peste tot locul, — şi atunci de ce oastea să nu capete o organizaţie unitară? Ea trebuie disciplinată, educată în acest sens, — şi să nu aşteptăm să ne cadă din cer spiritul de disciplină şi solidaritate!

Alcătuirea noastră socială de azi ne arată toate simptomele unei boale organice adânci şi noi trebuie să grăjim ca indolenţa şi ignoranţa, care Turcilor pentru vecinicie le-a creat un renume atât de rău, să nu ne ajungă proverbială şi nouă. Simţim şi noi influenţa unui „om bolnav“ înăuntrul organismului nostru şi trebuie să nu ne sfium a operă rana acolo unde trebuie. Medicii chemaţi din toate părţile să se intrunească cât de des, să stabilească diagnoza, ca apoi să poată combate cu mai mult succes boala de care sufer bravii fii ai neamului românesc.

Un neam răsleşit care luptă pentru libertate sau pentru un ideal cultural totdeauna caută să-şi strângă forţele spre a putea ajunge cu atâta mai degrabă idealul, ce şi l-a impus. Vedem că Cehii, Polonii, ba chiar şi Rutenii, pe cari atât de adese ne place a-i despreţul îşi au societăţile lor de lectură, de gimnastică şi sport, de excursii, cari toate au un scop bine determinat şi cari prin întâlniri cât de dese caută să stimuleze şi să sporească spiritul de frăjie şi disciplină al tuturor. Dar ce facem noi? Nu ne cunoaştem trecutul, nu ne cunoaştem pământul şi alcătuirea sa geografică, ba nu ne cunoaştem nici fraţii cei mai apropiaţi! Intelectualii noştri dintr'un colţ al ţerilor româneşti n'au nici o idee despre preocupările celor din celalalt colţ, — ba putem afirmă cu tărie că chiar

dela oraş la oraş preocupările şi „idealurile“ sunt cu totul diferite, — tinerimea noastră în cea mai mare parte nu cunoaşte nici cele mai însemnate locuri ale pământului românesc, fie ele însemnate prin frumuseţea lor naturală, fie prin trecutul lor. Ar fi natural, ca tocmai tinerimea să pornească în munţi, să pelegrineze spre lăcaşurile sfinţite prin amintirile glorioase ale trecutului, să se înfrăţească întreolaltă. Şi faptul că nu o face, e aceasta o influenţă a semitismului, care propagă aplicarea spre desfrâu şi desordine morală, cum zicea cândva un distins scriitor al nostru, sau numai o apariţie, să zicem... spontană fără cauze adânci şi fără urmări hotărîtoare? Pe lângă o invioare fizică, astfel de excursii — la început în stil mic, apoi şi în depărtări mai mari — ne-ar apropia pe toţi, şi abia astfel ne-am simţi într'adevăr fraţi. Că nu se face, faţă de indiferenţa ce-i stăpâneşte pe cei mai mulţi, nu trebuie să ne mire şi să-l întrebim pe cutare profesor, pedagog cu principii moderne, îţi va răspunde că încă... nu s'a gândit la așa ceva, — mai ales că e cuprins de atâtea griji ale familiei, ale căpătuielii cât de degrabă a copiilor şi câte alte necazuri mărunţele? Faţă de un astfel de răspuns se înţelege că ai rămânea cu totul desarmat: faţă de atâta cuminenie ce să-i mai zici? Mă mir numai că înşuşii tinerimea nu simte o pornire de-a porni în depărtările albastre nu doară tot fraţi de-ai noştri ne aşteaptă? Unde e entuziasmul, de care — ne arată istoria şi ne-o dovedesc evenimentele de faţă — de obicei sunt cuprinse popoarele cari luptă pentru cultură şi pentru libertate? Unde e hotărîrea dărză a luptătorului care ştie pentru ce moare? Unde e acţiunea conştientă a conducătorilor fireşti ai poporului, cum o vedem de-o pildă la Polonii, asupriţi cu tot atâta cruzime în Rusia reacţionară, ca şi în Germania civilizată? Strămoşii să se scoale să ne arete calea, pe care noi nu o putem afla?

Zorii vremurilor mai bune se arată. Opera însă nu va fi deplină, câtă vreme conducătorii chemaţi nu vor îndrumă o apropiere culturală hotărîită între toţi Românii, câtă vreme tinerimea nu se va apucă să cultiveze întreg cuprinsul pământului românesc bogat în atâtea frumuseţi naturale şi monumente istorice, câtă vreme sufletul neamului nostru nu va reinvia în fiecare din noi, câtă vreme nu ne vom înfrăţi într'aceleaşi luptă contra duşmanului de afară, viclean, şi celui dinăuntrul nostru, de zeceori mai viclean. Să ne apropiem, să ne cunoaştem, să biruim!

I. T. Lais.

Însemnări.

Funerariile lui Caragiale. Rămăşiţele pământeşti ale maestrului au fost transportate dela Berlin la Bucureşti şi, în săptămâna trecută, aşezate cu mare pompă în cimiterul Belu. Bărbaţii cei mai distinşi din Ţara românească erau în cortegiul ce-a însoţit sicriul până la mormânt. În biserica Sf. Gheorghe,

după serviciu divin s'au ținut mai multe cuvântări, din care reproducem părțile esențiale.

D-l Tache Ionescu a vorbit în numele guvernului, caracterizând cu elocvența-i cunoscută opera lui Caragiale.

»A fost desigur un teatru românesc și înainte și în vremea lui Caragiale — a spus d-sa. Dar cântărit alături de opera lui, atârână așa de puțin, încât geniului acestuia, chiar de va fi vreodată întrecut, rolul de creator nimic și nimeni nu îl va putea răpi.

Geniul, pentrucă Caragiale a știut să dea naștere la atâtea ființe care nu numai caracterizează de minune o țară și epocă, dar reprezintă în acelaș timp eternul adevăr omenesc.

În aceste creațiuni ale lui Caragiale s'a manifestat și primul lui contact cu viața politică, ridiculizând cu o ironie maestră, neajunsurile guvernării libere. Caragiale apărea drept un vrăjmaș, sau cel puțin un neîncredător în mișcarea democratică care este evenimentul de căpetenie al timpurilor moderne.

Adevărul eră altul. Sub scrisul lui așa de disprețuitor, se ascundea o dragoste caldă pentru năzuința maselor de a-și îmbunătăți cât mai mult conștiințele de traiu, și o încredere nețărmurită în putința lor de a se salva prin ele însăși.

La lumina groazniciei văpăi dela 1907 s'a văzut limpede și gândul intim al lui Caragiale.

D-l Barbu Delavrancea, unul dintre cei mai intimi prietini a lui Caragiale, a rostit o cuvântare înduioșătoare și plină de avânt:

»Ori unde a pus mâna a săpat în cremene urme neșterse, că pe acolo a trecut el, uriașul rasei noastre, învățătorul aspru al nostru și al urmașilor noștri. Ei e cel mai cetit și cel mai admirat de tinerimea dela 18 ani în sus de dincoace și de dincolo de Carpați... ba crez, că el singur ar fi fost în drept să zică, fără pic de fală: »Carpații nu mai există«. Îl admirăm cu toții ca fond și ca formă și cu toate acestea n'a atins încă culmea gloriei.

Când puzderia latină va înțelege pe deplin, că ceea ce nu voesc și n'o lasă să piară, este limba strămoșească — și își va pune întrebarea »care sînt canoanele firești ale geniului nostru«, atunci se va desluși, că omul, care a croit scutul, dându-i puteri noi, după calapodul etern al limbei, care a întrebuițat concepția timpilor ca o sinteză a Olteniei, care a deslegat problemele încălcite ale sintaxei, ce rămăseseră fără soluție până în vremurile noastre, care a dat cu sonda în întunecimile pornirilor instinctive ale rasei noastre și a scos aur și lumină... a fost el, Caragiale, luceafărul nostru de ziuă și de noapte la lumina cărui, scilicet și senine, se vor îndrepta închinându-se, generațiunile viitoare«.

D-l Mihail Sadoveanu a vorbit în numele „Socității scriitorilor români“. Frumoasa d-sale cuvântare a fost un act de recunoștință a generației tinere de scriitori față de marele maestru.

»Caragiale a însemnat o dungă mare și foarte luminoasă în literatura noastră contemporană; n'a fost însă un meteor; lucirea lui a rămas asupra noastră și va rămănea asupra tuturor generațiilor viitoare. Venit într-o vreme de încercări și dibuiri, el a însemnat, împreună

cu Eminescu, un progres covârșitor în formarea limbei literare și cu alți scriitori din epoca dintre 1880 și 1900, a desăvârșit ceea ce eră numai un început, a cizelat instrumentul acela minunat cu care se exprimă gândurile și simțemintele scriitorilor. Caragiale a fost un mare maestru pentru desăvârșita sobrietate și naturaleță pe care a pus-o în tot ce a scris, pentru aleasa lui conștiință artistică, pentru mândria lui neînmlădiere!

Noi, generația de după el, ne-am obișnuit de mult a-l socoti ca pe un învățător«.

D-l Mihail Dragomirescu a rostit o cuvântare în numele Universității din București, relevând prin următoarele cuvinte importanța lui Caragiale pentru cultura românească:

»Caragiale, chiar dela început, a întrupat în operele sale, un spirit care putuse să pătrundă și să judece fără milă superficialitatea culturii noastre pripite dela 1848, nu numai în mod analitic, ca unii din puternicele noastre spirite-critice, dar și intuitiv-sintetic, ca un neîntrecut artist, cu o limpeziune, o siguranță și o precizie în adevăr fără seamăn. Tocmai din pricina acestei limpeziciuni, siguranțe și precizuni, acest spirit s'a generalizat în toate sferile culturii noastre, dela cel mai jos până la cel mai de sus și a devenit astfel temelul culturii nouilor generațiuni.

Progresul sufletesc ce l-am făcut de 30 de ani încoace nu s'ar fi putut realiza, fără conștiința ridicului stărilor culturale trecute, intrate în judecata noastră prin atâtea tipuri nemuritoare, mari și mici, create de acest mare scriitor și devenite familiare oricărui român cu oarecare învățătură.

Fără a fi dar, pedagog literat în universitate, el a fost învățător al neamului, și prin chiar aceasta, învățător chiar al celor chemați în mod oficial să răspândească lumina în universitate«.

Domnul Procopiu a vorbit în numele sindicatului ziaristilor, spunând că:

»Nemuritorul Caragiale, nu a fost numai satiristul glumeț, care a știut cu tărie și cu spirit să biciuiască vicierile contemporanilor. Dealungul operei sale se aude ca un plâns al unei conștiințe adânc amaue, care se ridică la înălțimea tragicei sinteze a omenirii. De aceea Caragiale va fi nemuritor și va ocupa un loc de frunte în Panteonul oamenilor mari ai țării«.

După aceste, cortegiul, în frunte cu doi călăreți îndoliați, după cari urmau trăsurile cu clerul, carul cu coroanele — una dela poetul Octavian Goga în numele „Asociațiunii“ — decorațiile defunctului ținute de elevi ai școalei de meserii din București, carul mortuar a percurs Str. I. C. Brătianu, bulevardul Academiei, Str. Academiei, Str. Regală și Piața Teatrului național, unde directorul general al teatrelor, d-l Al. Davila, a ținut un discurs, arătând importanța lui Caragiale pentru teatrul românesc și caracterizându-l prin următoarele cuvinte:

»Adâncul moralist eră îngăduitor, scilicet satiric eră blajin. Epigrama lui eră ghimpele urei roze învoalte. Râsul și-l puneă pe sensibilitate ca o mască, ca și Moliere, Caragiale râdea cu lacrimi.

Vai vouă care râdeți, căci veți plânge«.

Cortegiul și-a continuat apoi drumul pe Calea Victoriei, Str. Carol și Str. 11 Iunie până la Belu, unde sicrii a fost așezat în același mormânt, în care s'au îngropat și părinții lui Caragiale.

Iubiți cetitori, când veți merge la București, abateți-vă o clipă pe la mormântul marelui scriitor și mulțumiți lui Dumnezeu că ne-a dăruit geniul lui, care va străluci pentru veșnicie pe orizontul culturii românești.

»

Datoria morală a Bulgariei către România. Sub acest titlu, d-l Zamfir C. Arbure publică, în ziarul „Minerva“ un foarte interesant articol, în care reproduce o proclamație a lui Zaharia Stoianoff, intitulată „Cătră poporul român“. O publicăm și noi ca un document al vremurilor trecute:

„Cătră poporul român“.

Nu există un singur Bulgar mai mult sau mai puțin inteligent și patriot, care n'ar fi călcat pământul liber al României și nu s'ar fi folosit de ospitalitatea frățească a Românilor.

Într'o epocă de jumătate de secol, într'o epocă groaznică și neagră pentru noi, privirea poporului bulgar a fost pururea ațintită asupra malului stâng al Dunărei. Tot ce eră onest și nobil, tot ce aveă o inițiativă și a fost cuprins de ideia salvării patriei sale nenorocite, tot ce n'a putut trăi și respira în Bulgaria robită, lucră și trăia în sfânta Românie.

Mi-aduc aminte, precum și-aduc aminte toți amicii mei, că cuvintele: România, București, Giurgiu, Ploești, Brăila, Galați etc., au fost pentru noi cuvinte sfinte, ca și cuvintele din sfânta scriptură.

Când vre-unul din patrioții noștri, prigonit crud de guvernul otoman, scăpă în fine din ghiarele străinului neîndurător, el găsiă refugiul într'un oraș al României.

Da, fraților români, pământul vostru a fost pentru noi pământul făgăduit.

La începutul mișcării noastre naționale, cele dintâi voci, cari ne-au trezit din somnul robiei au răsunat în România.

Țara voastră a fost pentru noi farul luminat al libertății, speranța în viața nouă, în progres.

Deși vazalii puternicilor sultani, Românii au suferit ba chiar au protejat organizarea comitetelor revoluționare, au permis bătrânului Racowsky să rostească discursurile sale infocate, au permis lui Luben Karaveloff să tipărească ziarele „Svoboda“ (Libertatea) și „Nezavisemosti“ (Neatârnairea).

Voi ați permis neastâmpăratului Boteff să ne trimeată cuvântul refugiatului Bulgar, voi i-ați permis a edita la Giurgiu ziarul „Znamia“ (Stindardul), organele de publicitate, care dacă s'ar fi tipărit acum în Bulgaria, apoi desigur ar fi revoltat elementele din care se compune tagma trădătorilor patriei noastre mult încercate.

Pământul vostru a hrănit pe apostolii libertății bulgare, pe luptătorii uriași ai independenței noastre, pe Lewsky, pe Benkowsky, pe Hadji-Dumitru, pe Caragia, pe Voloff, adecă întregul șir al martirilor noștri,

car au căzut apoi pe câmpul sfintei lupte sau au murit în ștreang și prin temnițele turcești.

Dar cu aceasta nu s'a isprăvit bunavoința a poporului român. Din România ieșeau înarmați iunacii noștri, acești eroi ai libertății. Foțiu și Panait la 1866, Hadji-Dumitru la 1868, Boteff la 1876 și alții.

Satul Petrușani, Oltenița, Bechet și Giurgiu au văzut fălfăind drapelul poporului bulgar, când îl duceau Bulgarii pe câmpul de bătaie.

Ați văzut aceasta, ați știut tot și niciodată nu ne-ați oprit, nu ne-ați persecutat, ci dimpotrivă ne-ați binecuvântat în sfânta luptă pentru desrobirea raialei bulgare.

Nu există nici un bulgar patriot, care să fi fost trădat, deși în nenumărate ori ați fost constrânși de Turci ca s'o faceți aceasta.

Salutare dar pământ sfânt al României, să fii binecuvântat !

România a fost a doua patrie pentru mii de martiri ai noștri.

După liberarea Bulgariei simpatia poporului a rămas neclintită pentru noi: la 1885 când dușmanii au năvălit sub zidurile Slivniței și ale Vidinului, când am fost părăsiți de Europa întreagă, numai în pieptul Românilor s'a găsit o inimă plină de compătimire pentru noi, numai în parlamentul român a răsunat vocea pentru cauza dreaptă a poporului bulgar.

Am fost atunci în capitala României și am văzut cu ochii mei, că nenorocirile noastre au fost sub ale voastre și, că triumful victoriilor noastre vă bucură ca și cum ar fi fost triumful vostru.

În ziua nefastă de 9 August, când dela Nord se grămădeau norii negrii asupra patriei noastre, când libertatea bulgară se ascundeă prin stâncile și strămtorile Balcanilor sălbateci, am fost în România. Și inima mea însângerată de patriot bulgar nu va uita cecece a văzut, nu va uita spectacolul frumos ce înfățișă capitala României în ziua de 17 August, când în persoana prințului Alexandru, poporul român întâmpină Bulgaria liberă și independentă.

Destinul României este frumos !

Din România ne vin razele binefăcătoare ale libertății, razele redeșteptării noastre morale.

Usurpatorii și trădătorii dela 9 August știau bine sentimentele cavaleresti ale poporului român, tocmai de aceasta ei se țineau departe de malurile Dunărei române și își căutau sprijinul în puterea jandarmilor dela Reni.

Cu întristare și amărăciune ne gândim, că până acum nu am răsplătit cu nimic poporului român pentru toate acestea.

La temelia libertăților noastre zac osemintele fiilor României, iar noi nici două cuvinte de mulțumire n'am pronunțat până acum.

Pentruce ?

Nu ne acuzați. Poporul bulgar și clasa noastră intelectuală cu evlavie pronunță cuvântul sfânt de România, dar vai! Nu suntem încă pe picioarele noastre; și dacă astăzi nu mai există în Bulgaria iataganul, apoi există rublele, a căror înrăuire e mult mai ucigătoare pentru conștiința națională.

Mare și solemn va fi momentul când două popoare își vor întinde mâna frățește și vor încheia o alianță puternică formând o federațiune întemeiată pe respectarea libertăților reciproce.

Nu există absolut nici un singur motiv pentruca României și Bulgariei să nu trăiască precum au trăit până acum în pace și bună înțelegere, nu există asemenea nici un motiv, ca să se mai repete odată războiul fratricid între Bulgari și Sârbi.

Sub domnia voastră la Bolgrad și în coloniile bulgare din Sudul Basarabiei în curgerea de 30 de ani a domnit libertatea și civilizațiunea, iar acum, vai! acolo domnește cnutul.

Așa dar să trăiască poporul român, să trăiască Carol, numele căruia e strâns legat cu emanciparea noastră politică.

Sofia, 22 August 1886.

Zaharia Stoianoff.

Orice comentariu e de prisos.

⊗

Dr. Woodrow Wilson. Noul președinte al Statelor Unite americane. A reușit față de Taft — a obținut 11 voturi — și față de Roosevelt — a obținut 104 voturi, — întrunind majoritatea de 408 voturi.

Mai înainte a fost profesor la facultatea din Princeton și guvernator a statului New-Jersey, unde a făcut adevărate minuni. Ca guvernator a rămas tot profesorul conștient și cercetător. A studiat în amănunte sociologia și principiile acestei științe noi și le-a aplicat în legiferarea provinciei pe care o guvernă.

Alegerea lui Wilson înseamnă triumful partidului democrat asupra celui republican, care de un sfert de veac stăpânea politica Statelor Unite. Deosebiri principiare, de doctrine politice, între cele două partide nu există, căci toți cetățenii Statelor Unite sunt republicani și democrați. Cele două partide sunt numai fracțiuni în luptă, două forțe sociale, care se bat după supremație și putere. Greșala cea mare a partidului republican a fost că a introdus corupția în organismul administrativ, că miliardarii americani nu cunoșteau nici o limită în alegerea mijloacelor pentru a-și apăra interesele de dominațiune economică și politică. Partidul democrat, care l-a pus pe Wilson în fruntea republicei lui Gheorghe Washington e un partid moralizator, chemat să restabilească ordinea morală în viața publică a uniunii americane. Persoana lui Wilson e o garanție pentru triumful acestei noi direcții. El e un om rece și sever în purtările lui, care cruță tot așa de puțin demagogia partidului său propriu ca și pe gălăgioșii din partidul lui Roosevelt.

Wilson e un democrat în înțelesul înalt al cuvântului. El lucră sincer și din convingere pentru interesele mari ale poporului.

⊗

Cauzele înfrângerilor turcești. Înainte de izbucnirea războiului din Balcani cei mai mulți credeau că armatele statelor aliate vor fi învinse. Această credință se întemeia pe puterea armată a Turciei, pe care o lăudau toate ziarele. Se spunea că e o armată modernă, bine instruită și pregătită de războiu. Creatorul armatei turcești, pașa von der Goltz, o lăudă mai mult și asigură lumea întreagă că biruința nu poate fi decât a Semilunei. După strajnicile înfrângeri ce le-au suferit Turcii, s'a văzut ce temei aveau laudele și informațiile „demne de toată încrederea”. S'a dovedit că faima despre armata turcească eră falșă. Pressa franceză s'a grăbit chiar să afirme că în războiul din Balcani, școala militară franceză a bătut pe cea germană, deoarece Bulgarii fuseseră instruiți de Francezi, iar Turcii de Germani. Cel care primea cele mai multe săgeți de ironie după fiecare înfrângere a Turcilor eră generalul von der Goltz. În cursul războiului a tăcut tăcerea peștelui, mai ales după ce a văzut că nici ofițerii germani trimiși spre apărarea liniei Ciataldgia nu mai pot mântui armata crescută de geniul lui militar. Pressa nu l-a lăsat însă în pace. I-a cerut mereu lămuriri și justificări. Și ce eră să facă omul? S'a hotărât să spună adevărul. În Nr. dela 1 Decembrie n. a. c. al ziarului „Neue Freie Presse” scrie un articol despre cauzele înfrângerilor turcești. Ne spune că dânsul a părăsit armata turcească în 1895, când a lăsat-o organizată pe hârtie, dar nu în practică. Pe vremea lui, armata eră în trebuințată mai mult pentru servicii polițienești; sultanul Abdul Hamid nu permitea să se facă manevre și exerciții de tir. Aceste stări de lucruri s'au schimbat abia în cei trei ani din urmă, după ce au ajuns la putere junii Turci. Dar acest timp a fost prea scurt pentru o instrucțiune generală. Așa că rezervele și gloatele nu cunoșteau nici pușca, pe care aveau să o poarte în războiu. În urma schimbărilor politice au fost dimisionați din armată o mulțime de ofițeri, pe cari i-au înlocuit alții ajunși la ranguri prin protecție. Unii dintre ofițeri nici nu-și cunoșteau trupele, fiindcă nu le eră permis să aibă contact prea des cu soldații. Contingentul de ofițeri a fost înlocuit, în parte, cu ofițeri în rezervă, cari iarăși n'au avut timpul necesar pentru a primi o instrucțiune serioasă. Armata turcească a fost deci, când s'a început războiul, o armată de recruți, care aveă în față armata bulgară perfect instruită și pregătită de zeci de ani. Statul major turcesc are o educație militară superioară, dar numai în teorie, de aici se explică și multele greșeli pe cari le-a făcut, pe cari le arată în amănunte pașa von der Goltz. Din expunerile foștului instructor al armatei turcești rezultă că politica introdusă în armată a fost cauza înfrângerilor turcești.

Dacă le spunea toate aceste înainte de războiu, scăpa bietul om de ironia Europei. Rămânea un instructor, care și-a făcut datoria, fără să fi izbutit a-și

îndeplină misiunea, deoarece o armată se razimă în primul rând pe suflet și pe cultură. Pe acestea din urmă nu i le-a putut da von der Goltz poporul turcesc.

✽

Situațiunea economică a Turciei. După statisticele mai recente, suprafața imperiului otoman — lăsând la o parte Tripolitania — este de 1,936.100 km², cam de cinciori mai mult decât întinderea actuală a României, Bulgariei, Greciei, Muntenegrului și Serbiei; în ce privește populațiunea, sunt 23.288.900 locuitori, adică 6 milioane numai, mai mult decât țările aliate.

Turcia europeană 169.300 km², 6.130.200 loc. Turcia asiatică 1,766.800 km², 16,398.700 loc.

În raport cu întinderea teritoriului, Turcia este de patruori mai puțin populată decât celelalte state balcanice, cu o densitate numai de 12 locuitori pe km². Turcia europeană este de patruori mai populată ca cea asiatică.

Caracteristica populațiunii din imperiul otoman este un amestec de diferite rase, naționalități, religii și obiceiuri: Musulmanii sunt cei mai numeroși (15 milioane), o treime din numărul Musulmanilor este alcătuită din supușii bisericii ortodoxe sau grecești; a zecea parte din numărul acestor supuși sunt adepții bisericii catolice, tot așa de numeroși ca și Evreii; Armenii sunt 2 milioane.

Efectivul armatei turcești este de aproape 1 mil. 450.000 soldați.

Agricultura care a realizat progrese uimitoare la popoarele aliate, se găsește într-o stare aproape primitivă în Turcia.

Comerțul total din Turcia se ridică la cifra de 1,180.000.000 frs., 760 milioane pentru import și 420 mil. pentru export.

Marina comercială turcească, față de aceea a marilor puteri europene, se găsește într-o stare mediocră: în 1910, abia se puteau număra 1083 vase de comerț.

Cheltuielile bugetare întrec veniturile cu 93 mil. frs.; în ce privește datoria publică otomană, în 1911 a fost de 2860 milioane.

✽

O revistă pentru familiile noastre. În zările dela noi s'a agitat în timpul din urmă necesitatea unei reviste pentru familiile noastre, chemată să înlocuiască revistele străine similare. Unul dintre intelectualii noștri de seamă a scris în „Gazeta Transilvaniei“ un articol prim și un foileton, dovedind că o asemenea revistă e una dintre cele mai arzătoare trebuințe pentru promovarea culturii în sânul familiilor românești. D-sa dă și unele îndrumări pentru revistă, dintre cari reținem următoarele: să fie o revistă ilustrată, publicând vederi, porturi, portrete de actualitate dela noi și din străinătate. Toate aceste să fie bine reproduse, cu gust aranjate și explicate pe înțelesul tuturor. Fiecare număr să cuprindă schițe sau nuvele originale, un roman, știință popularizată, articole de actualitate, o cronică despre evenimentele principale, apoi o rubrică pentru copii, ghicitori, umor, sfaturi practice, modă etc.

Am indicat în liniiamente generale părerile colabo-

ratorului „Gazetei Transilvaniei“. Ele ne preocupă și pe noi de multă vreme. Noi cari știm cum se face o revistă, mărturisim că o revistă pentru familii e foarte greu de făcut. E cu mult mai greu ca o revistă pur literară. Ca să poată apărea o revistă pentru familii ireproșabilă, redactorul ei are lipsă de colaborarea multor specialiști, cari înțeleg cum trebuie să scrie pe înțelesul mulțimii. Acești specialiști sunt greu de găsit la noi. Cei mai mulți nici nu vreau să scrie ca să-i poată pricepe și urmări lumea întreagă. Țin morțiș la părerea învechită că un articol fără note, fără expresii și fraze greoaie le știrbește prestigiul de specialiști. Fiecare vrea să treacă în ochii lumii de om învățat și Doamne ferește nu și-ar pierde vremea scriind articole de popularizare. La un popor cu o cultură în fașe, fiecare începător are aspirații de savant. E firesc să fie așa și această greutate ce o întâmpină o revistă pentru familii va fi greu de înlăturat până când nu se va stabili și la noi o ierarhie a valorilor și până când toți diletanții vor putea avea pretenții de apostoli și de savanți.

Revista „Luceafărul“ și-a dat multă silință să fie o revistă de propagandă culturală și, fără să trecem hotarele modestiei, putem afirma că în parte a reușit. În viitor, dacă va avea într-o măsură mai mare sprijinul publicului, se va strădui să îndeplinească toate așteptările. Va fi o revistă literară-artistică și științifică pentru familiile noastre, nizuindu-se să aducă articole pe înțelesul tuturor scrise de condeiele cele mai distinse. Nu putem aproba părerea unora, cari cred că dacă scot o revistă pentru familii pot să publice lucrări mediocre și articole neîngrijite. O revistă pentru familii trebuie să fie și la o înălțime literară și artistică, cum e de pildă „Les Annales“ din Paris — care dealtfel ca artă lasă de dorit — sau „Kunstwart“-ul german. Nota de actualitate va trebui să predomine în fiecare număr, dar fără să neglijeze înfățișarea artistică.

O astfel de revistă țintește să fie „Luceafărul“.

Dacă cetitorii noștri o vor sprijini — dar nu după obiceiul românesc să o primească și să nu o plătească decât după zeci de provocări — atunci vor avea-o.

Noi ne vom da toată silință să ne împlinim datoria față de cultura românească. Să și-o îndeplinească și publicul.

✽

Isprăvile lui Păcală. Literatura umoristică așa de săracă la noi are un reprezentant de talent în d-l P. Dulfu. „Isprăvile lui Păcală“ scrise de d-sa au fost cetite cu multă plăcere de publicul nostru, dovadă c'au ajuns mai multe ediții. De curând a apărut ediția a III-a revăzută și sporită. D-l Dulfu a schimbat esențial textul poemului său umoristic, înlocuind figura preotului cu un jidan. Versificația e mai curgătoare și mai vioaie. Recomandăm cu căldură cartea cetitorilor noștri. Prețul e numai 1 leu.

✽

„Sânziana“. O nouă revistă care apare la Iași. Primul număr ce-l primim la redacție face o impresie serioasă, nu ca multe reviste ce apar fără nici un

rost în țară, cari apar ca să dispară. „Sânziana“ promite a fi o revistă bună și folositoare. Primul număr cuprinde: Alex. Naum: Zâna — poezie; Eug. Boureanu, Dracul, în basmele și credințele poporului român; T. A. Naum, Bucolică — poezie; Alex. Naum, Grigorescu și Impresioniștii; Eug. Boureanu, Puiul — schiță, G. Prut, Ideal — poezie; T. A. Naum, Iliada, tradusă de G. Murnu, G. Prut, Verde, frunza-i verde — poezie — Cărți nouă. Abonamentul pentru Românii din monarhie: 8 cor. pe an. Revista apare lunar.

✽

Un nou Roman. Cu începere dela 1 Ianuarie 1913, revista noastră va începe publicarea unui nou roman de talentatul nostru colaborator Ioan Agârbiceanu, intitulat Arhanghelii.

✽

* Corespondentul ziarului „Românul“ din Roma scrie că în zilele aceste primăria Romei a dăruit Regatului Român un teren de 2000 m² pentru construirea unei Academii de Belle-Arte. Această știre ne trezește în suflet o adevărată bucurie, căci arta românească va fi în viitor o școală dintre cele mai bune.

✽

* „Fundațiunea pentru ajutorarea ziariștilor români din Ungaria“, dela 1 Ianuarie a. c. s'a augmentat cu peste 15.000 cor., ajungând la suma de 40.000 cor. Acest spor îmbucurător dovedește, că publicul nostru înțelege importanța acestei fundațiuni. Îndemnăm și pe cetitorii noștri, să vină în ajutorul ei, trimițând contribuțiile lor la adresa d-lui Ioan I. Lăpădatu, Sibiu.

.....

Poșta redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

I. M. Vă publicăm cântecul lebedei, în nădejdea, că veți reveni la sentimente mai bune.

Vieața asta-i ticăloasă
Și traiu-mi este mult amar,
Dar toate le înec cu tine,
Cu tine jalnic lăutar.

Se stinge ori și ce durere
Sub vraja arcului sonor,
Și'n plânsul cântecelor tale
Aș vrea, iubitule să mor.

Vieața mult e ticăloasă
Și traiu-mi este mult amar.
O cântă-mi, cântă-mi cântul morții
Tu dulce, jalnic lăutar.

H. S. Vă răspundem cu ultimul șir din poezia D-Voastră „La despărțire“.

Vei plânge și tu, voi râde și eu...

dacă-ți vom comunica sincera noastră părere despre talentul D-Voastră poetic.

.....

Bibliografie.

Gheorghe Șuer, *Mulțumire suflatească*, studiu de pedagogie militară. București, 1912.

Mihail C. Vladescu, *Voica*, dramă în 5 acte. București, 1912.

A. Maior, *Făt frumos*, poem dramatic în 4 acte. Cluj, 1912. Prețul: 2 lei.

Virgil Onițiu, *Masa studenților români din Brașov*. Darea de seamă a XIV-a pe anul de gestiune 1911—1912. Brașov, 1912.

Ioan Gheție, *Raportul al XLIX-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud*, pentru anul școlar, 1911—1912. Bistrița, 1912.

Dr. Pompil Cioban, *Creditul nostru*. Studiu economic-financiar. Arad, 1912.

Dr. Vasile Bologa, *Anuarul XXVI al școlii civile de fete cu internat și drept de publicitate a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“*, pe anul școlar 1911—1912. Sibiu, 1912.

Dumitru Furtună, *Izvoade din Bătrâni*. Povești din Poporul satelor. Vălenii-de-munte, 1912.

Anuarul institutului teologic și pedagogic român gr.-or. al diecezei Caransebeșului, pe anul școlar 1911—1912. Caransebeș, 1912.

Moise Frățilă, *Anuarul VII al școlii populare române greco-orientale din Rășinar*, pe anul școlar 1911—1912. Sibiu, 1912.

Aviz!

Rugăm din nou pe toți abonații noștri să binevoiască a ne achită sumele ce ne datorează, ca să nu fim siliți a le sistă revista și a lua alte măsuri pentru încassarea restanțelor.

Administrația.

Scoarțe pentru „Luceafărul“.

Onorații noștri abonați, cari doresc să aibă scoarțe pentru „Luceafărul“ pe anul 1912 sunt rugați a ne trimite în cursul lunei Ianuarie, suma de 2 Cor., deodată cu reînnoirea abonamentului pe 1913. Scoarțele se comandă numai după numărul cererilor, și se vor expediă din partea administrației în cursul lunei Martie 1913.

TIPARUL LUI W. KRAFFT ÎN SIBIU.

M. E. Andreescu